

Wilhelmus a Brakel

Van het Wezen Gods

In het vorige hebben wij gesproken van de twee beginselen, waaruit God gekend wordt, namelijk, de natuur en de Heilige Schrift. Nu gaan wij over tot de beschouwing van God Zelf: een werk waartoe men al bevende moet komen, om niets onbetamelijks van God te denken, en om op de betamelijke gedachten gepaste bewegingen te hebben. De Heere besture mij in het beschrijven en openbare Zich aan een ieder, die het leest of hoort lezen, tot vaststelling van de belijders van de waarheid, tot weerlegging van de Socinianen, Remonstranten en andere dwaalgeesten, en tot besturing in de weg van de Godzaligheid!

In de verhandeling van God zullen wij spreken:

1. Van de Namen.
2. Van het Goddelijk Wezen.
3. Van de eigenschappen.
4. Van de Personen.
5. Van de werken Gods, zo van de inwendige als uitwendige, zo van de werken van de natuur, als van de werken van de genade.

Gods Naam

I. 't Is nodig, om tegen anderen van God te spreken, dat men een woord heeft, waardoor men te kennen geeft, van wie men spreekt; maar niet om die God te onderscheiden van anderen; want er is maar één God. Gelijk het genoeg was, dat de eerste mens maar de naam droeg van mens, omdat er geen ander was, en gelijk de Zaligmaker geen andere naam nodig heeft dan Jezus, Zaligmaker, omdat er maar één is, zo heeft ook God geen andere naam nodig dan God.

Jehovah

Hoewel een naam het oneindig Wezen niet uitdrukken kan, zo heeft het toch de Heere behaagd Zichzelf een Naam te geven, met welke Hij genoemd wilde zijn.

- Een die opzicht heeft op Zijn Wezen,
- En een die opzicht heeft op zijn wijze van bestaan of op de Goddelijke Personen.

Die opzicht op Zijn Wezen heeft, is יהוה, JEHOVAH en verkort יה Jah; die opzicht heeft op de drie Personen, is אֱלֹהִים, ELOHIM. Dikwijls worden deze twee woorden ineengevoegd יהוה, JEHOVI, 't welk naar de letters of medeklinkers is Jehovah, en naar de punten of klinkers, is Elohim. En zeer dikwijls worden deze twee woorden bij elkaar gevoegd: *Jehovah Elohim*, te kennen gevende, dat God is één in Wezen en drie in Personen.

Het woord Jehovah spreken de Joden niet uit, misschien eerst uit ontzag, en daarna uit bijgeloof; maar gebruiken in plaats van dat het woord אֲדֹנָי, Adonai, met 't welk de Heere dikwijls in het Woord genoemd wordt. Het betekent (mijn) Heere; als het van anderen gezegd wordt, dan wordt het met een *patach*, dat is korte a geschreven; maar als het van de Heere gezegd wordt, dan wordt het met een *kametz*, dat is lange aa geschreven, en dan heeft het de klinkers van Jehovah; de e veranderd wordende in een chatef-patach, dat is, allerkortste a om de keelletter alef.

Onze overzetters het woord Jehovah uitdrukkende, zeggen Heere, gelijk in 't Grieks kurion, kurios, 't welk niet is een vertaling van Jehovah, maar van Adonai.

De apostel Johannes vertaalt het woord Jehovah, Openb. 1:4 en Openb. 16:5, *Die is, en Die was, en Die komen, Die zijn zal*. Want dat éne woord geeft eerst te kennen Wezen of Zijn, en dan vervat het de tekens van de verleden, tegenwoordige en toekomstige tijd, en alzo is het zoveel als een eeuwig wezen, daarom wordt het woord Jehovah in de Franse bijbels vertaald *l' Eternel*, de Eeuwige.

Het woord Jehovah wordt in het gehele NIEUWE TESTAMENT niet gevonden, dat zeker daar behouden zou geweest zijn, indien er een noodzaak was, dat men het woord Jehovah in alle talen moest behouden. Dat men zegt, dat men het in het Grieks niet uitspreken kan, bevestigt meer ons zeggen, dan dat 't dit krachteloos maakt; en ook al is het tegen de gewone sierlijkheid van die taal, zo is het hun nochtans niet onmogelijk; zij kunnen wel zeggen Jezus, Hosanna, Levi, Abraham, Hallelujah, zo kunnen ze dan de klank van Jehovah vormen. Ik wil niet zeggen, dat men het woord Jehovah niet gebruiken mag, maar dat men daarin geen noodzakelijkheid, geen meerdere geestelijkheid, geen meerdere wijsheid stellen mag; daardoor zich te willen van anderen onderscheiden, en te kennen te geven van welke gevoelens in de theologie men is, - dat is vleselijk. Jehovah is geen gewone naam, die velen door gelijkheid toekomt, gelijk engel, mens; maar 't is een Eigennaam, die Gode alleen en niemand anders eigen is, gelijk ieder schepsel zijn eigen naam heeft.

Wordt nooit aan enig schepsel gegeven

II. Hierover is de vraag: *Of iemand of enig schepsel met de naam Jehovah genoemd wordt in de Schrift, dan of die Naam God alleen eigen is?*

Antwoord.

De Socinianen, om niet te moeten toestaan, dat de Heere Jezus de waarachtige God is, zeggen, dat die Naam ook aan anderen gegeven wordt. Maar wij ontkennen het, en zeggen, dat die zo Gode alleen Eigen is, dat niemand daarmee genoemd wordt dan alleen de waarachtige God.

Dit blijkt:

1. Uit de samenstelling van het woord. De taalkundigen weten, dat deze Naam alle tekens heeft van een eigennaam en nooit iets gemeens heeft met gewone namen. En omdat God met die Naam genoemd wordt zo is het dan de eigennaam van God.
2. Ook kan die Naam op niemand anders passen dan op de Heere God, omdat hij een eeuwig wezen betekent, dat de oorzaak is van alle wezens, en onveranderlijk blijft.

3. De Heere eigent Zich die Naam als Hem alleen eigen toe, Jes. 42:8. *Ik ben JEHOVAH, dat is Mijn Naam; en Mijn eer zal Ik geen anderen geven.* Ex. 15:3. JEHOVAH is Zijn Naam! Ex. 3:13, 14. . . En zij mij zeggen: hoe is Zijn Naam? wat zal ik tot hen zeggen? En God zei: IK ZAL ZIJN, DIE IK ZIJN ZAL. . . . IK ZAL ZIJN heeft mij tot ulieden gezonden! Deze woorden zijn de betekenis van Jehovah, en Jehovah komt van *Ik zal zijn* af. Ex. 6:2. Doch met Mijn Naam JEHOVAH ben Ik hun niet bekend geweest. Niet dat ze tevoren de Heere met de Naam Jehovah niet noemden; want zelfs Eva noemde die Naam al: Gen. 4:1. Ik heb een man van JEHOVAH verkregen!
Maar de Heere had hun de betekenis van die naam, namelijk, dezelfde te blijven, onveranderlijk te zijn in zijn beloften, nog niet doen ondervinden, dat ze nu zouden zien, als Hij hen uit Egypte in het beloofde land Kanaän zou brengen.

III. Tegenwerping 1. *Deze Naam dragen ook geschapen engelen.* Gen. 16:13. *En zij noemde de Naam des HEEREN, die tot haar sprak: Gij God des aanziens!* Die nu tot haar sprak was een engel, gelijk hij in 't vorige genoemd wordt.

Antwoord.

- (a) 't Is te geloven, dat Hagar niet anders geweten heeft of het was, 't zij een profeet, 't zij een engel, van God aan haar gezonden, en zo merkt zij zijn woorden aan als van de Heere zelf gesproken, gelijk de herders te Bethlehem daarom ook zeiden: Laat ons zien het woord, dat er geschied is, dat de Heere ons heeft verkondigd, Lukas 2:15. Hagar noemde de Naam van de engel, zo zij meende, niet de God des aanziens, maar de Heere, die door de dienst van die gezant tot haar sprak.
- (b) Doch 't was inderdaad de Zoon van God, die ook vóór zijn menswording zich in menselijke gedaante dikwijls vertoond heeft, en die de Engel des Heeren, de Engel van des Heeren aangezicht, de Engel des Verbonds ten opzichte van het Middelaarsambt genoemd wordt; want Hij zegt vs. 10. Ik zal uw zaad grotelijks vermenigvuldigen, dat geen werk van een geschapen engel, maar alleen van God is. En zo noemt Hagar Jehovah, die met haar sprak, de God des aanziens, 't zij ze gemerkt heeft, dat die het Jehovah zelf was, 't zij ze Jehovah aanmerkte als door een gezant tot haar sprekende.

Tegenwerping 2. Gen. 18, *alwaar de engel, die tot Abraham kwam, meermalen Jehovah genoemd wordt.*

Antwoord.

Het was de ongeschapen Engel, de Zoon van God, zelf. Want:

- (a) Hij wordt wel uitdrukkelijk onderscheiden van de andere twee, die niet Jehovah genoemd worden, maar deze alleen.
- (b) De Engel Jehovah wist, dat Sara in de tent zijnde, lachte vs. 13. Hij voorzeide de geboorte van Izak, 't welk naar de loop van de natuur onmogelijk was, vs. 10. Hij wist, dat Abraham zijn kinderen en huisgenoten tot Godzaligheid zou onderwijzen en opwekken, vs. 19. 't Welk Gode alleen eigen is.
- (c) Abraham erkende Hem de Rechter van de gehele aarde te zijn, vs. 25. En hij bad Hem met de allerdiepste godsdienstige vernedering, vs. 27.

Tegenwerping 3. Mozes noemde het altaar, dat hij bouwde: *Jehovah.* Ex. 17:15. *En Mozes bouwde een altaar, en hij noemde deszelfs naam: de HEERE is mijn banier!*

Antwoord.

't Is uitdrukkelijk tegen de tekst. Daar staat niet, dat hij het altaar Jehovah noemde, dan zou hij daarmee opgehouden hebben; maar hij zegt: de Heere is mijn banier; zo weinig als men zeggen

kan, dat hij het altaar banier noemde, zo weinig kan men ook zeggen, dat hij het Jehovah noemde; 't was een spreuk, een symbool, die hij het altaar toeëigende, (gelijk men spreuken aan de poorten en deuren schrijft), om daarmee te kennen te geven, dat de Heere, de God van het verbond, hun hulp was, waarvan het altaar, een voorbeeld van de Heere Jezus, een bewijs was.

Tegenwerping 4. De kerk wordt Jehovah genoemd. Ezech. 48:35. En de Naam van de stad (Jeruzalem) zal van die dag af zijn: יהוה המושב, Jehovah Schammah, *de Heere is aldaar*.

Antwoord.

't Is een spreuk, die over de kerk genoemd zou worden; men zou van de kerk zeggen: De Heere is aldaar, God woont onder haar met zijn bewaring en zegening.

Elohim

IV. De naam, die opzichte, heeft op de wijze van bestaan, of de Goddelijke Persoon, is Elohim, 't welk in 't Grieks is Theos, en in onze taal God. In het enkelvoud wordt het zeer zelden gevonden אֱלֹהִים, Eloah, in het tweevoud nooit.

Ziet op de drie personen

In het meervoud, of in 't meer dan twee, wordt het doorgaans gebruikt; bij dit woord wordt doorgaans het verbum (werkwoord) gevoegd in het enkelvoud. *In den beginne schiep Elohim*, omdat de drie Personen één zijn, 1 Joh. 5:7. Doch het verbum, of een adjectivum of een substantivum, in appositione, wordt bij het woord Elohim ook wel gevoegd in het meervoud, en altijd wordt daarbij gevoegd een affixum pluralis numeri. Zie dit:

- Gen. 1:26. En Elohim, God zeide: Nagnaseh, laat ons mensen maken.
- Gen. 20:13. Als mij Elohim God wethhignoe, deed dwalen.
- Jozua 24:19. Elohim Kedoschim, God is heilig.
- Pred. 12:1. Gedenkt Boreécha, uw Schepper.
- Jes. 54:5. Bognalaich Gnosaich, uw Maker is uw man.
- Ex. 20:2. Ik ben Jehovah Eloheka, uw God.

Is geen gewone maar eigennaam

Elohim is geen gewone naam, die velen door gelijk recht eigen is, maar 't is de eigennaam van God, Gode alleen eigen; want niemand bestaat, als Elohim, in drie Personen, dan de Heere alleen. Doch oneigenlijk wordt het ook van anderen gezegd. De afgoden worden Elohim genoemd, wegens de achting en dienst, die de afgodendienaars hun bewijzen. De engelen worden met die Naam genoemd, omdat ze afstralingen zijn van Gods heerlijkheid en macht.

De overheden worden mede zo genoemd, wegens hun gebieden regering, waarin zij een afschijnsel zijn van Gods opperheerschappij.

Gode worden veel andere benamingen in de Schrift toegeschreven als de Almachtige, de Allerhoogste de Heilige en dergelijke, welke zijn beschrijvingen en uitdrukkingen van zijn volmaaktheden.

Het Wezen Gods is onbegrijpelijk

V. Van de namen Gods gaan wij over tot het WEZEN, het ZIJN Gods. Maar wat zal ik daarvan zeggen? Jakob vroegde de Heere eens naar Zijn Naam, dat is, naar het Wezen, omdat de Naam de natuur van de zaak in de eerste naamgeving uitdrukte; maar hij kreeg tot antwoord: Gen. 32:29, Waarom is het, dat gij naar Mijn Naam vraagt? God wilde niet, dat hij verder in de verborgenheden Gods intreden zou. Tot de vragende Manoach zei de Heere: Richt. 13:18,

Waarom vraagt gij dus naar Mijn Naam? Die is toch Wonderlijk. Jes. 9:5. *Men noemt Zijn Naam ... Wonderlijk.*

Gij, die u enige kennis van God inbeeldt, zegt mij eens: *Hoe is Zijn Naam, en hoe is de Naam Zijns Zoons, zo gij het weet?* Spr. 30:4. Ik kan niet anders zeggen, dan dat het Wezen Gods is Zijn zelfstandig eeuwig zijn.

Uitgedrukt door: IK ZAL ZIJN

Als Mozes vroegde, wat hij zeggen zou, als de kinderen Israëls hem vragen zouden, *Wie hem gezonden had, zo zegt de Heere: IK ZAL ZIJN, DIE IK ZIJN ZAL. Ook zeide Hij, also zult gij tot de kinderen Israëls zeggen, IK ZAL ZIJN heeft mij tot ulieden gezonden,* Ex. 3:14. Job zei van de Heere, Job 12:16, *Bij Hem is kracht en wezen; thousia is afkomstig van jaschah, daarvan komt: jeesch, dat is: zijn, bestendig zijn en blijven.*

Goddelijkheid, Godheid, Natuur, Gestalte

In 't NIEUWE TESTAMENT wordt dit uitgedrukt met de woorden Theiotees, Goddelijkheid, Rom. 1:20. Theotees, Godheid, Kol. 2:9. Physis, Natuur, Gal. 4:8. Morphee, Vorm of Gestalte, Filip 2:6.

Die van dit Wezen Gods meer wil kennen, sluite met mij zijn ogen voor dit ontoegankelijk Licht, en aanbidde, dat zich wel enigszins aan de ziel openbaart, doch waarvan maar de uiterste einden gezien kunnen worden door het beschouwen van de Goddelijke eigenschappen; hier zullen wij dan van onze gewone wijze van verhandelen wat afwijken, en de verschilpunten niet uitrekken, opdat wij niemand gelegenheid geven van onbetamelijke gedachten van God te maken, gelijk de Sociniaanse heidenen, en die hen volgen, doen. Nochtans zullen wij de tegengeworpen zaken bedekt verhandelen, de waarheid al verklarende voorstellen en bevestigen, en de tegenwerpingen beantwoorden.

De eigenschappen Gods

VI. Onze taal is lichamelijk; onze woorden en spreekwijzen zijn van aardse dingen genomen. Daarom is 't een wonderlijke zaak en goedheid Gods, dat een mens door de klank lichamelijke zaken uitdrukke, aan een ander Goddelijke en geestelijke zaken te verstaan geeft. Ons verstand is eindig en klein, 't moet verscheiden ontwerpen of bevattingen maken, om maar een zaak te begrijpen. Dat is de goedheid Gods, dat Hij Zich voegt naar ons klein begrip, 't welk met een bevatting van God, in welke alles, wat men van Hem denken en zeggen kan, maar een en hetzelfde is, niet begrijpen kan, en daarom zichzelf door veel ontwerpen en bevattingen aan de mens bekendmaakt, welke bevattingen wij op menselijke wijze bij wijze van wezenlijke eigenschappen ten opzichte van de verscheidenheid van de voorwerpen, naast welke God werkzaam is, en de daden, welke God werkt, maken en noemen. Doch wij verstaan ze op Goddelijke wijze in God één te zijn, zodat de eigenschappen noch van het Goddelijke Wezen, noch van elkaar zakelijk en eigenlijk in God verschillen, of onderscheiden zijn, en het enkele eenvoudige Wezen Gods Zelf zijn; maar wij bevatten elk op zichzelf. De rechtvaardigheid en barmhartigheid zijn in God hetzelfde, maar ten opzichte van de voorwerpen en uitwerkingen, maken wij van dezelve verscheiden begrippen. Onze God is onvergelijklijk en onbegrijpelijk volmaakt, en daarom ook enkel en eenvoudig; dus kan in God niet zijn zaak en zaak van elkaar verscheiden, en iets dat van God zakelijk onderscheiden is, kan Hem niet volmaken. Maar ons klein begrip vat iedere zaak op zichzelf, en wij noemen iedere zaak anders en anders; dat wij van God begrijpen, is waarheid, God is zo; maar ons eindig begrip kan tot die volmaaktheid en oneindigheid niet doordringen.

Worden onderscheiden in mededeelbare en onmededeelbare

VII. De eigenschappen of volmaaktheden Gods worden gewoonlijk onderscheiden in mededeelbare en onmededeelbare. Al de eigenschappen, omdat zij het enkel Wezen Gods zelf zijn, zijn even onmededeelbaar, ten opzichte van haar natuur, maar de onderscheiding is alleen ten opzichte van de gelijkenis. God heeft de mens naar zijn beeld en gelijkenis geschapen, en vernieuwt de gevallen uitverkorenen wederom naar dat beeld, en maakt ze wederom van de Goddelijke natuur deelachtig. Dit zegt niet een vergoding, en het Wezen Gods en van de eigenschappen zelf deelachtig te worden; want God aan zijn kant is onmededeelbaar, en de eindige mens kan aan zijn zijde niets van Gods Wezen vatten, omdat de Godheid oneindig en enkel, en dus ondeelbaar is, en daarom, zo de mens iets van het Goddelijke Wezen, of een enige eigenschap Gods zelf deelachtig was, zo had hij de gehele Godheid, en de mens was God. Maar het beeld en de gelijkenis Gods in de mens, heeft maar opzicht op de gelijkenis van enige eigenschappen Gods, die in God oneindig, ondeelbaar en onmededeelbaar zijn, en met welke de mens enige overeenkomst, niet in evengelijkheid, maar in *enige gelijkheid* heeft.

Sommige eigenschappen zijn nu zodanig, dat in het redelijk schepsel daarvan de minste gelijkenis niet is, ja het tegendeel, en daarom worden die onmededeelbaar genoemd. Maar omdat in de mens een afstraling, of enige gelijkenis is van enige eigenschappen Gods, daarom noemt men die mededeelbaar.

- De onmededeelbare zijn: volmaaktheid, of algenoegzaamheid; eeuwigheid, oneindigheid, of overalteenwoordigheid; eenvoudigheid of enkelheid; onveranderlijkheid.
- De mededeelbare zijn die, welke gebracht worden tot het verstand, de wil en de macht. Van deze zullen wij ieder op zichzelf spreken, om te tonen hoedanig een God onze God is, die wij dienen.

De onmededeelbare zijn: Volmaaktheid

VII. Van de schepselen volmaaktheid bestaat in het bezitten van die trap van goedheid, welke God een ieder in de schepping heeft gegeven en voorgeschreven. Alle schepselen, hoe grote trap van volmaaktheid zij ook hebben, moeten, en hun zijn, en hun welzijn, van buiten ontvangen; maar Gods volmaaktheid sluit alles uit. Hij heeft geen ding nodig. Niemand kan Hem iets toebrengen, of iets ontnemen, zijn zaligheid vermeerderen noch verminderen. Zijn volmaaktheid is Zijn onafhankelijkheid, zijn bestaan van Zichzelf, de Eerste, Openb. 1:8. Zijn algenoegzaamheid in Zichzelf, en voor Zichzelf, de El Schaddai, *de Algenoegzame*. Gen. 17:1. Hand. 17:25. *Hij wordt niet van mensenhanden gediend, als iets behoevende*. Job 22:8. *Is het voor de Almachtige nuttigheid, dat gij rechtvaardig zijt? of gewin, dat gij uw wegen volmaakt?* Psalm 16:2. *Mijn goedheid raakt niet tot U.*

Zodat de volmaaktheid Gods en van de schepselen niets gemeens hebben, dan de naam; maar in de mens is het tegendeel van de volmaaktheid Gods; dus is de volmaaktheid in God een onmededeelbare eigenschap Gods. 't Is des mensen zaligheid, dat hij God kennen, eren en dienen mag. Zo'n God is onze God, die niet alleen voor Zichzelf algenoegzaam is, maar met Zijn algenoegzaamheid de ziel zo overlopende kan vervullen en verzadigen, dat zij in geen opzicht iets anders nodig heeft dan God; en de ziel daarmee overstort wordende, is zo vervuld met licht, liefde en blijdschap, dat ze ook niets anders begeert. Psalm 73:25. *Wie heb ik nevens U in de Hemel? Nevens U lust mij ook niets op de aarde!*

Eeuwigheid

IX. Wij mensjes zijn van gisteren, hebben een begin, en bestaan in vloeiende en op elkaar volgende tijd; wij kunnen zelfs geen begrip maken van eeuwigheid, maar bevatten het met vergelijking van tijd, en dat bij wijze van ontkenning: zonder begin, zonder voortgang, zonder einde. Zo wij hoger willen klimmen, en het hoe begrijpen, zo bederven en verduisteren wij ons zelf. Of willen wij Gods eeuwigheid brengen tot onze bevattingen van de tijd, zo zullen wij God onteren, en verkeerde bevattingen van Hem maken. Wij weren van God al wat tijd is, of naar tijd gelijkt, en alles wat wij oneigenlijk eeuwigheid noemen.

Wij noemen eeuwigheid,

- (a) de geduurzaamheid tot zo lang ze uitgediend heeft; zo wordt de besnijdenis een *eeuwig* verbond genoemd. Gen. 17:13. En mijn verbond zal zijn in ulieder vlees, tot een eeuwig verbond. Dat is, tot op de komst van de Heere Jezus, het lichaam van alle plechtigheden, in welke alle schaduwen eindigen, en geen plaats meer kunnen hebben. Of men kan het verstaan, dat het verbond, dat door de besnijdenis bevestigd is, een eeuwig verbond is.
- (b) Een duurzaamheid van een voorwaarde, zo lang het subject is, zolang de mens leeft, De 15:17. Hij zal *eeuwig* uw dienstknecht zijn.
- (c) Dat vast en bestendig is; zo worden de heuvelen *eeuwig* genoemd. Deut. 33:15.
- (d) Dat nooit een einde zal hebben, als de zaligheid, na dit leven, Joh. 10:28. Ik geef hun het *eeuwige* leven.

Dit alles noemen wij eeuwigheid; maar het heeft noch gemeenschap, noch gelijkenis met de eigenlijke eeuwigheid, het zijn van God; wij kunnen het niet anders uitdrukken dan het zijn Gods zonder begin, verloop en einde, dezelfde gelijk te zijn. Dit geeft het woord Jehovah te kennen, 't welk betekent een Wezen, dat al de tijd, verleden, tegenwoordige en toekomstige tegelijk bezit. *Die is, Die was en Die zijn zal*; Gods Wezen is eeuwigheid, en eeuwigheid is Gods Wezen, geen toeval, gelijk de tijd aan een schepsel is. Gods Wezen kan niet op elkaar volgende zijn, omdat het eenvoudig en onveranderlijk is, zo dan ook niet de eeuwigheid Gods, welke het Wezen Gods Zelf is.

- De Heilige Schrift noemt God *de eeuwige God*. Gen. 21:33. *Hij riep aldaar de Naam van de eeuwige Gods aan.*
- Deut. 33:27. *De eeuwige God zij u een woning!*
- Van God wordt gezegd, *dat Hij is het begin en het einde*, Openb. 1:8. Die zijn in God onderscheiden, maar tegelijk; er is geen tijd tussenbeide, noch iets dat naar verloop van tijd gelijkt.
- Psalm 90:2. *Van eeuwigheid tot eeuwigheid zijt Gij God.*
- Jak. 1:17. *Bij welke geen verandering is, of schaduw van omkering.*
- Psalm 102:27, 28. *Die zullen vergaan, maar Gij zijt dezelfde.*
- Psalm 90:4. *Duizend jaren zijn in uw ogen als de dag van gisteren.*

Dat is, er is geen vergelijking tussen God en de tijd. Als God dan jaren, dagen, verleden en toekomstige tijd wordt toegeschreven, de Oude van Dagen, en met dergelijke uitdrukkingen genoemd wordt, dat geschiedt op menselijke wijze, opdat wij mensjes, die geen gepaste gedachten en woorden van de eeuwigheid maken kunnen, bij gelijkenis, welke toch in de natuur geheel ongelijk is, iets van de eeuwigheid zoveel ons nodig is, zouden verstaan, door ontkenning nochtans dat van God werende.

God is altijd, terwijl onze tijd vloeit; God was gisteren, is heden, zal morgen zijn; maar de tijd, de schepselen afmetende, meet God niet af, Die is boven en buiten de tijd. En als Hij dit of dat gewrocht heeft, morgen doen zal en heden doet, dat stelt in God geen verandering van tijd, maar in de voorwerpen en uitgewerkte zaken.

Gij dan, verheft u niet boven het bereik van uw begrip, en bepaalt God ook niet in uw menselijke bevatting; erkent en gelooft God in de onbegrijpelijke eeuwigheid te wonen, verliest u in de eeuwigheid, aanbidt dat gij niet begrijpen kunt, en roept met Abraham *de Naam van de eeuwige Gods aan*.

Oneindigheid en Overalteenwoordigheid

X. Eindig is 't geen een bepaling van Zijn Wezen heeft, 't zij het wezen een geest is, 't zij een lichaam; zo is het gehele gebouw van hemel en aarde, en ieder schepsel in hetzelfde. De wereld is eindig; want ofschoon er geen lichaam is, dat de wereld bepalen zou, zodat de uiterste omkring daardoor gestuit zou worden, en verhinderd worden zich verder uit te strekken, zo is ze evenwel bepaald door hare eigen uitgestrektheid; want als men van het middelpunt rechttop zou meten, zo zou men ten laatste komen tot de omkring, buiten welke niets is, en die ruimte heeft haar bepaalde lengte. God nu heeft geen bepaling van Zijn Wezen, noch door Zijn Wezen zelf, noch door enige bepaling van buiten, en is volstrekt oneindig ten aanzien van Zijn Wezen.

Wij noemen *oneindig* soms oneigenlijk, en zeggen het van 't geen, waarvan wij geen einde weten, gelijk 't getal des zands, van de grasscheutjes, van de sterren. Ook noemen wij *oneindig* bij 't geen men altijd wat bijvoegen kan, gelijk het getal, hoeveel men telt, zo is het getal even of oneven, en een daarbij voegende, zo verandert het, al telde men al zijn leven. Maar als wij zeggen, *dat God oneindig is*, zo verstaan wij oneindig eigenlijk, voor in Zijn Wezen dadelijk zonder enige bepaling of einde te zijn; er is een oneindigheid van de macht, een oneindigheid van de kennis, en een oneindigheid des Wezens in God; van de laatste spreken wij hier.

Gelijk de eeuwigheid voor ons onbegrijpelijk is, omdat wij tijdelijk zijn, zo kunnen wij ook de oneindigheid Gods niet begrijpen, omdat wij plaatselijk en eindig zijn. Wij begrijpen oneindigheid bij wijze van uitgestrektheid; maar Gods Wezen is oneindig zonder hoeveelheid, uitgestrektheid of plaatselijkheid; en opdat wij enige bevatting zouden hebben van de oneindigheid van het Goddelijke Wezen, zo begrijpen wij het bij ongelijke gelijkenissen van uitgestrektheid, nochtans die van God ontkennende.

Dat God door Zijn Wezen oneindig is, blijkt daaruit:

- (a) dat God volmaakt is; al wat bepaald en eindig is, is onvolmaakt; want door wijder bepaling zou het volmaakter zijn; en het onbepaalde is beter en volmaakter dan het bepaalde.
- (b) En ook daaruit, dat God oneindig is in macht, want oneindigheid van macht kan niet zijn in een wezen, dat eindig is.
- (c) Dit zegt God door Zijn Geest van Zichzelf. Psalm 145:3. *De Heere is groot en zeer te prijzen, en zijn grootheid is ondoorgrondelijk.* 1 Kon 8:27. *Zie, de hemelen, ja de hemel van de hemelen zouden U niet begrijpen.* Een van de vrienden van Job spreekt dus van de oneindigheid Gods, zo van de kennis als des Wezens. Job 11:7, 8, 9. *Zult gij de onderzoeking Gods vinden? Zult gij tot de volmaaktheid toe de Almachtige vinden? Zij is als de hoogten van de hemelen, wat kunt gij doen? Dieper dan de hel, wat kunt gij weten? Langer dan de aarde is haar maat, en breder dan de zee.*

De wijze onbegrijpelijk

De oneindigheid en overalteenwoordigheid zijn in God een en 't zelfde; maar als wij overalteenwoordigheid noemen, dan merken wij de oneindige God aan met opzichte op de plaatsen, in welke alleen God tegenwoordig is, niet door omschrijving, gelijk de lichamen, die door hun uitgestrektheid elk in zijn ruimte omheind zijn; ook niet door bepaling, gelijk de geesten, welke daar en tegelijk niet elders zijn; maar door vervulling niet plaatselijk, lichamelijk, of uitgestrektheid, maar door Zijn Wezen. God is in Christus door de Personele vereniging, in

de hemel met Zijn heerlijkheid, in Zijn kerk met Zijn genade, in ieder gelovige met zijn levendmakende Geest, in de hel met Zijn rechtvaardige toorn; maar overal in de geschapene alheid, niet alleen door Zijn macht en kennis, maar ook door Zijn Wezen; niet door uitgestrektheid of bij gedeelten, maar door zijn oneindig, eenvoudig ondeelbaar Zijn. Dit kan een schepsel alzo weinig begrijpen als de eeuwigheid, daarom moet men voor de wijze hoe de ogen des verstands toesluiten, en geloven, dat God zo is, gelijk Hij Zich zodanig in de natuur en de Schrift openbaart.

De natuur zelf leert het ieder mens, en bijzonder die, welke enig werk van erkenning Gods en godsdienst maken. Deze worden gewaar de alomtegenwoordigheid Gods, zodat zij allen op een en hetzelfde ogenblik, op alle plaatsen van de gehele aardbodem, waar ieder ook is, God niet alleen als almachtig en alwetend, maar ook wezenlijk bij hen tegenwoordig, erkennen. De verstandige Heidenen hebben daarvan krachtige uitdrukkingen.

God zegt wel duidelijk in zijn Woord, Jes. 66:1. *De hemel is Mijn troon, en de aarde is de voetbank Mijner voeten.* Als dat van een koning gezegd wordt, dat geeft zijn dadelijke en lichamelijke tegenwoordigheid te kennen; zo dan ook, als God zo van Zichzelf spreekt op menselijke wijze, opdat wij van God Zijn Wezenlijke tegenwoordigheid in hemel en aarde verstaan en erkennen zouden. Jer. 23:23, 24. *Ben Ik een God van nabij, spreekt de HEERE, en niet een God van verre? Vervul Ik niet de Hemel en de aarde?* Hand. 17:27, 28. *Hoewel Hij niet verre is van een ieder van ons; want in Hem leven wij, en bewegen ons, en zijn wij.*

Doe hierbij de plaatsen, in welke God gezegd wordt niet alleen in de hemel en op aarde, maar ook oneindig buiten deze te zijn, 1Kon 8:27.

Verscheiden spreekwijzen verklaard

XI. Als God gezegd wordt in de hemel te zijn, dat sluit niet uit, dat God ook op de aarde overal tegenwoordig is. God is nergens ingesloten, ook nergens uitgesloten. God verloont Zijn heerlijke tegenwoordigheid op een veel klaarblijkelijker wijze in de hemel, Zijn troon, dan op de aarde, de voetbank van Zijn voeten; zodat door die spreekwijzen de hoge en verhevene heerlijkheid Gods boven alle schepselen te kennen gegeven wordt. Dat een mens erkent, als hij biddende zijn harten oog naar boven verheft, en meteen geeft hij daarmee te kennen, dat hij God onzienlijk, en geheel wat anders, dan alles wat op aarde is, erkent.

Als God gezegd wordt *niet geweest te zijn in de sterke wind, aardbeving en vuur, maar in het suizen van een zachte stilte*, 1 Kon 19:11, 12, dat wordt niet gezegd van Zijn Wezenlijke tegenwoordigheid, maar van zijn aanspraak aan Elia en openbaring aan hem. Als God gezegd wordt met iemand niet te zijn, in 't midden van Israël niet op te trekken, Ex. 33:3, dat spreekt van de betoning van zijn goedgunstigheid, niet van Zijn Wezenlijke tegenwoordigheid. Het is Gode niet onbetamelijk, dat Hij in allerlei vuile en stinkende plaatsen tegenwoordig zou zijn; want God is daar niet door lichamelijke aanraking of vermenging, maar als werkende, onderhoudende en regerende oorzaak, gelijk Hij in de goddelozen en duivelen is als een wrekende Rechter. De zon bestraalt alles, zonder daardoor besmet te worden. Een lichaam kan niet werken op een geest, veel minder op de oneindige God. Dat Gode niet onbetamelijk is te scheppen en te regeren, is Gode ook niet onbetamelijk daar wezenlijk tegenwoordig te zijn. God openbaart Zich door Zijn werken in de wereld, maar niet als een God van verre, maar als een God, die onzienlijk daar tegenwoordig is.

Is de gelovigen tot heiligmaking

XII. Gelovigen! omdat de Heere altijd bij u tegenwoordig is, uw gaan en liggen omringt, u bezet van achteren en van voren, Psalm 139:3-5, zie dan toe, wacht u iets te doen, dat Zijn tegenwoordigheid onbetamelijk is. Stel de Heere gedurig voor u, ken Hem in al uw wegen, vrees Hem, ontzet u voor Hem, wandel in alle eerbiedigheid en ootmoedigheid voor Zijn aangezicht; want in de tegenwoordigheid Gods te zondigen, verzwaaert zeer de zonde. De tegenwoordigheid van mensen verhindert het bedrijven veler zonden, zo dan de tegenwoordigheid van God dit niet doet, zo toont men meer ontzag voor mensen te hebben, dan voor de hoge en heilige God. Wat is dat een versmading en terging Gods! Ziet dan toe, laat het ontzag voor de tegenwoordigheid Gods u beletten tegen Hem te zondigen, en u aanzetten om de Heere welbehaaglijk te leven.

En tot vertroosting

En aan de andere zijde laat de tegenwoordigheid Gods u, o gelovigen! een gedurig steunsel en vertroosting zijn in al uw tegenheden en ontmoetingen. De Heere is bij u, Hij is een vurige muur van rondom, niemand zal u zonder Zijn wil kunnen aanraken. Ontmoet u iets, schuilt bij Hem, en sterkt u met Zijn tegenwoordigheid. Dit was Davids verkwikking. Psalm 23:4. *Al ging ik ook in een dal van de schaduw des doods, ik zou geen kwaad vrezen, want Gij zijt met mij.* Hiermee troost de Heere zijn kinderen: Jes. 43:2. *Wanneer gij zult gaan door het water. Ik zal bij u zijn, en door de rivieren, zij zullen u niet overstromen; wanneer gij door het vuur zult gaan, zult gij niet verbranden, en de vlam zal u niet aansteken.*

Eenvoudigheid of Enkelheid

XIII. Gelijk wij de eeuwigheid niet kunnen begrijpen, omdat wij tijdelijk zijn, en de oneindigheid en overalteenwoordigheid zonder uitgestrektheid, omdat wij eindig en plaatselijk zijn, zo kunnen wij ook de eenvoudigheid of enkelheid Gods niet begrijpen, omdat wij samengesteld zijn; nochtans omdat wij weten dat alle samenstelling een onvolmaaktheid, afhankelijkheid en deelbaarheid te kennen geeft, zo weren wij van God alle samenvoeging, en erkennen de Heere als volstrekt en alleszins één en enkel.

Er zijn verscheiden soorten van samenstelling, die alle van God ontkend worden.

De filosofen stellen verscheiden soorten van samenvoeging, die wij allen van God ontkennen, als er is:

1. Een logische samenstelling, Ex genere et differentia; uit het geslacht, (of aard) en onderscheid. Bijvoorbeeld, de mens is *een dier*, en een beest is *een dier*; de dierlijkheid is hun gemeen, beide behoren ze tot het geslacht van de dieren. Maar behalve de dierlijkheid heeft ieder iets, waardoor zij van elkaar onderscheiden worden. De mens heeft bij de dierlijkheid redelijkheid, een dier onredelijkheid, domheid. God nu, heeft niets gemeens met enig schepsel, is door Zijn Wezen boven alle schepselen en door Zijn Wezen, van alle schepselen onderscheiden. En als God *een Geest* genoemd wordt, dan wordt het woord geest Gode en engelen niet toegeschreven als een gewone natuur, waaraan Gode en engelen even gelijk deel hadden, maar de Naam is alleen gelijk, en God wordt een Geest genoemd, opdat wij daardoor Gods onzienlijkheid zouden verstaan.
2. Een fysische of natuurlijke samenstelling. Deze is drieërlei:
 - a. uit materie of stof en vorm;

- b. uit subject of onderwerp, en accidenten of toevallen;
 - c. of uit delen.
- (a) Uit materie of stof en vorm. Ieder lichamenlijk schepsel heeft, behalve zijn stof, iets, waardoor het zo'n schepsel 't zij goud, boom, beest of mens is. Dit nu is verre van God, die is onlichamelijk, oneindig van alle lichamenlijkheid, hoe dun, hoe fijn men het ook mocht bedenken, die daarom ook *een Geest* genoemd wordt, onderscheiden. Zodat van deze samenstellingen in God geen plaats hebben kunnen.
- (b) Uit onderwerp en toevallen. Bijvoorbeeld, een engel heeft een engelenatuur, en behalve die natuur heeft zij verstand, wijsheid, wil, heiligheid en kracht; deze zijn de engel zelf niet, maar iets, behalve Zijn Wezen; Zijn Wezen is het subject van die hoedanigheden, die hem volmaken. Deze samenstelling is ook verre van God; want God is Zijn Wezen volmaakt, en tot zijn volmaaktheid kan niets toegedaan worden. Al wat in God is, is God Zelf, Gods goedheid, wijsheid, almacht is de goede, alleenwijze en almachtige God Zelf.
- (c) Uit delen, welke door samenstelling een geheel uitmaken, gelijk de lichamen. Dit is verre van God, want God is een Geest, heeft niets gemeens met een lichaam. En behalve dat, dan was er iets in God, dat niet volmaakt was, want het geheel is volmaakter dan ieder deel.

3. Een metafysische of bovennatuurlijke samenstelling. Deze is drieërlei.

- (a) Ex essentia et Ex istentia, uit wezen en dadelijk zijn; deze zijn in de wijze onderscheiden; het ene kan men wel begrijpen zonder het andere. Een roos kan men beschrijven en begrijpen wat ze is, schoon in de winter, als er geen rozen zijn; en als ze nu is, zo heeft ze en natuur, en dadelijk zijn. Maar Gods Wezen is zijn dadelijk zijn, en zijn dadelijk zijn is Zijn Wezen, dit geeft zijn Naam Jehovah te kennen. Het ene kan men niet onderscheiden van het andere; het ene niet begrijpen zonder het andere; want het is één.
- (b) Ex potentia et actu, uit mogendheid en daad. Mogendheid is, óf werkelijk, óf lijdelijk.
- De werkelijke mogendheid is de macht, om te kunnen werken, schoon men niet werkt. Deze is in de schepselen onderscheiden van de daad, en het schepsel is volmaakter werkende, als alleen kunnende werken. Maar zo is het in God niet: Zijn mogendheid en daad is één. God is een enkele daadwerkende kracht; het onderscheid en de verandering is in de schepselen, die voortgebracht en onderhouden en bestuurd worden, maar niet in God, de Schepper, Onderhouder en Regeerder.
 - De lijdelijke mogendheid, of verstaanbaarder in onze taal, mogelijkheid, is alleen in de schepselen; deze heeft drieërlei opzicht. Als iets nog niet is, maar door de macht van een werkende oorzaak voortgebracht kan worden. Als iets, dat nu is, door de macht van de oorzaak veranderd kan worden. Als iets, dat is, verwoest of vernietigd kan worden, 't Is klaar, dat ook deze niet bij God plaats heeft.
- (c) Ex essentia et subsistentia, uit de natuur of wezen, en bestaan of persoonlijkheid.
- Subsistentia of bestaanbaarheid is een wijze het dadelijk zijn van iets bijgevoegd, waardoor het heeft, dat het niet in een ander, maar op zichzelf zijn kan, een allenthalve door zichzelfheid, zodat bestaan vooruitstelt wezen en zijn.
 - Suppositum of dat bestaat, is zo iets, dat op generlei wijze anderen, kan meegedeeld worden, in generlei wijze in een ander kan zijn, als deel of vorm. Als dit, dat zo op zichzelf bestaat, redelijk is, dan is het een persoon. Een persoon is een ondeelbare zelfstandigheid van een redelijke natuur. Een persoon nu is of een menselijke, als Jan, Pieter, Paulus, of een engel, als Gabriël, Michaël, of Goddelijk, Vader, Zoon en Heilige Geest. In elk geschapen persoon is een samenstelling van wezen, dadelijk zijn en bestaan; het ene is het andere niet, maar ieder is verscheiden van het ander. Zie dat in de menselijke natuur van Christus, die heeft én wezen én dadelijk zijn, maar geen menselijk bestaan, maar bestaat in de Persoon van de Zoon van God, anders waren in Christus twee Personen, een menselijke en een Goddelijke:

maar nu is Hij één en een Goddelijk Persoon. In God nu is geen samenstelling van Wezen en Persoon, omdat alle samenstelling onvolmaaktheid insluit. Ieder Goddelijk Persoon is noch van het Goddelijk wezen, noch van de andere Personen verscheiden, als zaak en zaak, wat anders en wat anders, ook niet als zaak en wijze van zaak, verscheiden van de zaak; maar wij mensjes bevatten het bij wijze van betrekking en opzicht en van wijze van bestaan, welke geen samenstelling, maar onderscheiding te kennen geven, en geloven en aanbidden hetgeen wij niet doorgronden kunnen, omdat God Zich zo openbaart, en de gelovigen door de Geest Gods bestraald wordende, kennen zo veel hiervan als hun nodig is tot verwondering, verheerlijking van God, blijdschap, vertrouwen en heiligmaking.

' t Welk wordt bewezen

Deze eenvoudigheid geeft de Heilige Schrift te kennen, als ze van God spreekt in abstracto, in afgetrokkenheid, Godheid, Goddelijkheid, als ze God noemt *Licht*, 1 Joh. 1:5. God is een licht. *Waarheid*, Deut. 32:4. God is waarheid. *Liefde*, 1 Joh. 4:8. God is liefde; dat van geen schepsel gezegd kan worden.

Als de mens gezegd wordt *uit God te zijn, Gods geslacht te zijn, Gods zoon te zijn, van de Goddelijke natuur deelachtig te zijn*, en als van God gezegd wordt *de Vader der geesten te zijn*, dat wil niet zeggen, dat de mens hetzelfde wezen heeft, dat God heeft, zodat het Wezen Gods mededeelbaar zou zijn: maar dat wordt gezegd ten opzichte van de schepping en wedergeboorte, in welke enige gelijkenis met sommige eigenschappen Gods de mens gegeven is. Welke schepping niet is een verandering in God, maar in het schepsel. Zo zijn ook de besluiten, inwendig in God aangemerkt, de besluitende God Zelf. En de betrekking, die God krijgt ten opzichte van zijn schepselen, stelt geen verandering of samenstelling in God; want de betrekking is maar wat uitwendigs, en brengt niets tot het wezen. Als Gode menselijke leden, handen, ogen, mond wordt toegeschreven, dat geschiedt op menselijke wijze, om ons mensjes daardoor te doen verstaan zulke werkingen Gods, als wij door die leden uitvoeren. En als Gode aandoeningen, toorn, liefde en dergelijke worden toegeschreven, zo worden daardoor verstaan zulke gevolgen en uitwerksels, als wij door die aandoeningen uitvoeren.

Onveranderlijkheid

XIV. Veranderlijkheid heeft opzicht, of op enige geschapene zelfstandigheid, of op toevallen en omstandigheden, of op de wil. Elk schepsel is op de een of andere wijze aan verandering onderworpen, heeft in zich een mogelijkheid van te kunnen veranderen en veranderd worden; maar de Heere, onze God, is volstrekt en in alle opzichten onveranderlijk, en in Zijn Wezen en wil; ja alle mogelijkheid van te kunnen veranderen, is verre van God.

Wordt bewezen:

1. Uit de Naam Jehovah

Uit de Naam van God Jehovah, dat betekent: een eeuwig Wezen; hiermee bewijst God zijn onveranderlijkheid, Ex. 6:2. *Doch met mijn Naam Jehovah ben Ik hun niet bekend geweest*. Dat is: Ik heb hun *de belofte* van Kanaän wel gegeven, maar heb die tot hun tijd niet vervuld, en hun met de daad in deze niet vertoond, dat Ik onveranderlijk ben, maar aan u zal Ik tonen, dat Ik Jehovah, de onveranderlijke God ben, met aan u, hun zaad, Mijn belofte *te vervullen*.

2. Uit teksten

- Doet hierbij deze en dergelijke teksten. Psalm 102:26, 27, 28. *Gij hebt voormaals de aarde gegrond, en de hemelen zijn 't werk uwer handen. Die zullen vergaan, maar Gij zult staande blijven,*

en zij allen zullen als een kleed verouden; Gij zult ze veranderen als een gewaad, en zij zullen veranderd zijn. Maar Gij zijt dezelfde, en Uw jaren zullen niet geëindigd worden.

- *Mal 3:6. Want Ik, de HEERE, worde niet veranderd.*
- *Jak 1:17. Bij Welke geen verandering is, of schaduw van omkering.*
- *Hebr. 6:17. God, willende de erfgenamen der belofte overvloediger bewijzen de onveranderlijkheid Zijns raads.*
- *1 Sam. 15:29. En ook liegt Hij, die de overwinning Israëls is, niet, en het berouwt Hem niet; want Hij is geen mens, dat Hem iets berouwen zou.*
- *Jes. 14:27. De HEERE der heirscharen heeft het in Zijn raad besloten, wie zal het dan verbreken? En Zijn hand is uitgestrekt, wie zal ze dan keren?*

3. Uit redenen

Het blijkt ook uit deze redenen. Alle verandering geschiedt, omdat men een veranderlijk beginsel in zich heeft, of in zulke staat is, dat men door een ander veranderd kan worden. God nu is eeuwig en boven al, en het beginsel van al. Alle verandering komt voort, of uit gebrek van wijsheid, daarna ziende, dat men een misslag in Zijn werk gehad heeft. God nu is de Opperste Wijsheid, de alleen wijze God. Of uit gebrek van voorwetenschap, waardoor men niet zag wat men ontmoeten zou, en er komt iets, dat men niet verwacht had. Nu God weet alles voorheen. Hem zijn al Zijn werken van eeuwigheid bekend. Hij ziet alles, wat men uit vrije wil doen en laten zal, dus men in alle bewegingen van Hem afhangt; Hij weet van verre al onze gedachten, ons zitten en opstaan, ons spreken en zwijgen. Of uit gebrek van macht, om zijn voornemen uit te voeren, en tegen de verandering door te dringen. Nu, God is de Almachtige, wijs van raad en machtig van daden; dus kan bij God geen de minste verandering plaats hebben.

Hierbij, als God veranderen zou, zo zou Hij veranderen, of in beter of slimmer. Geen van beide kan van God gezegd worden, omdat Hij altijd is en blijft de oneindig Volmaakte.

God wil, dat deze en gene dingen veranderen zullen, maar daarom verandert Zijn wil niet. Als Gode berouw wordt toegeschreven, dat stelt geen verandering in God, maar een andere handeling naast de voorwerpen dan tevoren, en dat naar zijn onveranderlijk besluit. Als God iets belooft of dreigt, en het komt niet, dat geeft te kennen, dat daaronder een voorwaarde begrepen was, 't zij uitgedrukt, 't zij ingewikkeld, op welke vervulling of niet vervulling de zaak komen of niet komen zou, 't welk ook al tevoren in de alwetendheid en raad Gods bekend was. Schepper, Onderhouder, Regeerder, Verzoener, Vader te worden, geven geen verandering in God te kennen, maar in de schepselen, en de betrekking die God daardoor tot de schepselen krijgt, bestaat maar in betrekking, en betrekking geeft geen verandering in de in betrekking staande voorwerpen.

Tot schrik der goddelozen

XV. Omdat God onveranderlijk is, zo schrikt, onbekeerde zondaren! want al de bedreigingen en oordelen, tijdelijke en eeuwige, die u bedreigd zijn, zullen zeker en onvermijdelijk over u komen, indien gij u niet bekeert.

En troost der Godzaligen

En gij, gelovigen, vertroost u met de onveranderlijkheid des Heeren; want alle beloften, van welke gij erfgenamen zijt, zullen zeker aan u vervuld worden. Niet één van die zal op de aarde vallen en vernietigd worden, al schijnt het nog zo vreemd en verre daar vandaan, en al duurt het langer, dan u dunkt, dat het duren moest. Dat zijn de wegen Gods om Zijn kinderen enkel op

Zijn Woord te doen vertrouwen. Het eerste duister te maken, het tegendeel eerst te doen komen, en dan toont Hij klaarder de onveranderlijkheid van Zijn raad. Jes. 64:5. *In dezelve is de eeuwigheid, opdat wij behouden worden.*

Dit van de onmededeelbare eigenschappen.

De mededeelbare eigenschappen

XVI. De Mededeelbare zijn niet minder oneindig, en de eenvoudige God Zelf gelijk de onmededeelbare; maar zij worden mededeelbare genoemd, omdat God, niet Zijn eigenschappen zelf, maar enige gelijkheid, niet evengelikheden, enig afschijnsel van deze de redelijken schepselen heeft meegedeeld. Deze allen kan men tot deze drie hoofden brengen, namelijk: tot het verstand, wil en macht; dus alzo:

- wetenschap,
- wil,
- macht.

Wetenschap

Wetenschap is onderscheiden van de menselijke. Al is er in de redelijke schepselen enige kennis of wetenschap, zo is er nochtans een oneindig onderscheid tussen de wetenschap Gods en van de schepselen, zo ten opzichte van de wijze, als voorwerpen.

1. Ten opzichte van de wijze.

De mens kent een zaak door overleg en redekaveling, het ene afnemende, trekkende en besluitende uit het andere; en het begin van zijn kennis is uit het voorwerp door species sensibles, gevoelige gedaanten, die van de lichamelijke schepselen tot de vijf uiterlijke zinnen komen, en door species intelligibiles, verstaanbare gedaanten, die van de zaak tot het verstand komen, waarover de mens redeneert.

Maar de kennis Gods daarentegen heeft haar oorsprong niet, vloeit niet uit de schepselen tot God, maar uit God Zelf tot de schepselen. God kent de zaken niet van achteren, omdat ze zijn en werken, maar van voren, opdat ze zijn en werken zouden naar zijn besluit. God besluit het gewrocht niet uit de werkingen van de oorzaken; Hij komt niet tot de kennis van de schepselen door onderzoek en redekaveling, maar Hij weet ze, omdat Hij besloten heeft, dat ze zijn en werken zullen. Hij ziet alles door Zijn Wezen, en met één opslag om zo te spreken. Hij ziet alle zaken tegelijk, en iedere zaak in 't bijzonder, en dat tot de innigste gestalte des wezens toe. Verder kunnen wij tot de wijze van de kennis Gods niet doordringen; maar moeten zeggen: *De kennis is mij te wonderbaar*, Psalm 139:6.

2. Ten opzichte van de voorwerpen.

2. Ten opzichte van het voorwerp, is er ook een oneindig onderscheid tussen de kennis van de mensen en de kennis Gods. De mens kent maar weinige dingen; die hij kent, kent hij maar supervisueel, bol-op, en dringt niet door tot de allerdiepste en inwendigste gestalte van de zaken. Job 8:9. *Wij zijn van gisteren, en weten niet.* Job 26:14. *Ziet, dit zijn maar uiterste einden van zijn wegen; en wat een klein stukje van de zaak hebben wij van Hem gehoord?*

Maar God kent:

- (a) Zichzelf, en dat volmaakt. 1 Kor. 2:11. *Niemand weet hetgeen Gods is, dan de Geest Gods.*
- (b) God kent Zijn almacht, en dat Hij alles kan doen, wat Hij zou kunnen willen doen, en dat al wat Hij zou willen doen, ook zijn en kunnen kan, 't welk men noemt de mogelijkheid van de dingen. Hiervan zegt de Heere Jezus: Matth. 3:9. *Want Ik zeg u, dat God Zelfs uit deze*

stenen aan Abraham kinderen kan verwekken. Deze noemt men gewoonlijk: scientiam simplicis intelligentiae, de kennis des enkelen verstands.

- (c) Ook kent God alle dingen, die tegenwoordig zijn, en die zijn zullen, eer ze zijn; niet alleen in 't algemeen, maar ook ieder in 't bijzonder, alsof elke zaak of daad daar maar alleen was. Deze kennis wordt gewoonlijk genoemd: scientia visionis, een kennis des gezichts, omdat ze zijn zullen, of zijn.

XVII. Dat de Heere niet heeft een gewone kennis van zaken, maar zo een afzonderlijke kennis van elke zaak in het bijzonder, getuigt God duidelijk in Zijn Woord, niet alleen in zulke teksten, die in 't algemeen alles zeggen. Hand. 15:18. *Gode zijn al Zijn werken van eeuwigheid bekend.* Hebr. 4:13. *Alle dingen zijn naakt en geopend voor de ogen Desgenen, met Welke wij te doen hebben.* 1 Joh. 3:20 *Hij kent alle dingen.* Maar ook in zulke plaatsen, die van de kennis van elk ding in 't bijzonder spreken.

- Hebr. 4:13. *Er is geen schepsel onzichtbaar voor Hem.*
- Matth. 10:30. *En ook uw haren des hoofds zijn alle geteld.*
- Psalm 147:4. *Hij telt het getal van de sterren; Hij noemt ze alle bij namen.*

De Heere ziet en kent:

- (a) alle grote en kleine dingen. Hij kent het hart van de koningen, Spr. 21:1. Hij geeft acht op ieder musje, Matth. 10:29.
- (b) Alle goede en kwade dingen: Psalm 90:8. *Gij stelt onze ongerechtigheden voor U, onze heimelijke zonden in 't licht Uws aanschijns.*
- (c) Alle verborgen dingen: 1 Kon 8:39. *Gij alleen kent het hart van alle kinderen der mensen.* Psalm 94:11. *De HEERE weet de gedachten des mensen.* Joh. 2:25. *Hij zelf wist, wat in de mens was.*
- (d) Alle toekomstige dingen, en dat zulke, die door de vrije wil des mensen geschieden zullen, en zo alle dingen die ten opzichte van de mens geschieden, en dat onfeilbaar. Want God kent alles; *Gode zijn alle Zijn werken van eeuwigheid bekend; alle dingen zijn naakt en geopend voor Hem.*

Dit blijkt:

1. Het woord alles sluit alles in, en zo ook de toekomstige gebeurlijke dingen, en die door de vrije wil des mensen geschieden; zo God deze niet kende, zo kende God zeer veel dingen niet, maar Hij weet alles.
2. Wat is er gebeurlijker (toevalliger) en hangt meer af van de vrije wil des mensen, dan zijn zitten en opstaan, dan zijn gedachten en zijn woorden? Nu, dit alles weet de Heere van verre, eer men denkt en eer men spreekt. Psalm 139:1, 2 Jes. 48:8. *Ik heb geweten, dat gij geheel trouwelooslijk handelen zou.* Jer. 1:5. *Eer Ik u in moeders buik formeerde, heb Ik u gekend.* Ezech. 11:5. *Ik weet elk een van de dingen, die in uw geest opklimmen.*
3. Hiertoe dienen al de voorzeggingen, en dat van zulke dingen, die door de vrije wil des mensen uitgevoerd zouden worden, die te veel zijn om hier aan te tekenen; neem maar de gehele openbaring tot een voorbeeld. De Heere Jezus zegt: Joh. 13:19. *Van nu zeg Ik het ulieden, eer het geschied is, opdat, wanneer het geschied zal zijn, gij geloven moogt.*
4. Geen ding is en komt, dan door de werking Gods; God ondersteunt alles door Zijn almachtige en alomtegenwoordige kracht. Geen ding beweegt zich, dan door de medewerking Gods; alles geschiedt naar Zijn besluit, 't zij dat de Heere het wil uitwerken, of toelaten en tot zijn einde besturen; dus is het openbaar, dat Hij het alles voorheen weet. Men zal hiervan klaarder kennis hebben en minder verward zijn, als men in 't oog houdt, dat God alles weet, omdat Hij alles wat geschiedt, besloten heeft, en dat zijn kennis niet komt van de zaken en tweede oorzaken, gelijk der mensen kennis is; dat alles een bepaalde

zekerheid heeft ten opzichte van God, de eerste oorzaak van alle dingen, schoon het ten opzichte van de tweede oorzaken onzeker schijnt; dat geen ding gebeurlijk is ten opzichte van God, maar alleen ten opzichte van de mensen. Dat de vrijheid van de wil niet bestaat in eveneenschap en onverschilligheid, of onafhankelijkheid van God, maar in *vanzelfsheid*, zodat de vrijheid van de wil door de zekere voorkennis Gods niet gekrenkt wordt; want de mens doet zonder dwang, uit enkele willekeur, datgene, dat God zeker besloten had en wist dat geschieden zou.

Dat God op menselijke wijze gezegd wordt de mens te beproeven, om te weten, wat in hem is, en dat Hij zegt: nu weet Ik, dat gij God vreest; want God wist dat ook tevoren van alle eeuwigheid. Ook is 't op menselijke wijze gesproken, dat Hij gezegd wordt te verwachten, of de mens dit of dat doen zal; niet dat Hij het niet wist wat geschieden zou, maar om de mens op te wekken of te waarschuwen, en dat hij te weten heeft, dat God op zijn doen acht geeft.

De versierde middelkennis wordt verklaard

XVIII. Jezuïten, Remonstranten en andere drijvers van de vrije wil versieren *scientiam mediam*, een *middelkennis*, die zijn zou tussen de absolute, natuurlijke kennis Gods des enkelen verstands, waardoor God de mogelijkheid van alle dingen kent, en de vrijwillige kennis des gezichts, waardoor Hij alle dingen ieder in het bijzonder, in alle omstandigheden, tot de minste toe, kent, dat ze zijn zullen, omdat Hij het besloten heeft, die zeg ik, tussen die beide in staat, en een middel is, waardoor God het ene kent door het andere, het gewrocht door middel van de oorzaken en omstandigheden.

Door de middelkennis verstaan zij die kennis Gods, waardoor God toekomstige zaken alhoewel nog niet aangemerkt als zeker toekomstig, omdat over haar nog geen besluit gemaakt is, kent uit onderstelling van andere zaken, waarop de mens door zijn vrije wil dus of zo zou werken.

Bijvoorbeeld, God Zich verbeeldende, als de mens in volmaaktheid geschapen was, en in dusdanige of zodanige verzoeking van de duivel kwam, zo kon Hij voorzien, dat de mens door zijn vrije wil zijn gaven zou misbruiken; en verder, God Zich verbeeldende, als de mens gevallen was, en hem dan het Evangelie verkondigd en met allerlei beweegredenen aangedrongen werd, en dat op zulke tijd als de mens op zijn weekste, aandachtigste of beste voorbereid was, zo kon Hij daaruit voorzien en kennen, wie zich daardoor bekeren, geloven, tot de dood toe volharden, en wie dat niet doen zou. Zo ook in andere gevallen, in welke engelen of mensen komende, hun vrije wil dus of zo zouden gebruiken. De dwaasheid van dit gevoelen blijkt uit deze redenen:

Weerlegd. 1. *Door de zekerheid der kennis Gods.*

XIX. 1. Indien er zulke middelkennis in God was, dan was alle kennis Gods van des mensen handelingen onzeker en maar gissen; want of wel alle omstandigheden, die bedacht kunnen worden om de mens tot het een of ander te bewegen, daar zijn, zo blijft nochtans de mens, naar hun zeggen, vrij om dit of dat te willen of te doen, of niet te willen of niet te doen; geen noodzaak bepaalt de mens, 't is onzeker wat hij doen zal; dus is de kennis Gods daarvan ook onzeker, 't welk verre is van de alwetende God.

2. *Doordien des mensen wil onder Gods macht en bestuur blijft.*

De middelkennis stelt, dat God geen macht heeft over des mensen vrijwillige handelingen, 't welk ongerijmd is en ten opzichte van de Schepper, en ten opzichte van het schepsel; want zijn vrijwillige handelingen waren niet toekomstig van God als oorzaak, omdat van haar niets besloten was, en voor het besluit aangemerkt geworden; maar die handelingen komen voort van

de mens door zijn vrije wil. Ja, God hing dan in deze dele af van het schepsel, omdat Hij niets over de mens besluiten kon, dan alleen door tussenkomst van de vrije wil des mensen, en alle besluit was dan alzo maar op voorwaarde: indien het de mens behaagde, die heer is van zijn vrije wil, en door niemand bepaald kan worden dan door zichzelf, naar hun zeggen, en alles was onzeker wat God besloot, omdat het in de macht van de vrije wil des mensen was het te veranderen.

't Is niet genoeg om Heer te wezen over des mensen vrije handelingen, dat God macht heeft over de omstandigheden, die de wil des mensen dus of zo bewegen konden, om die te doen komen, of niet te doen komen, dus en zo te stellen; want behalve dat die omstandigheden niet moesten hangen aan de vrije wil des mensen - want dan was het wederom in de macht des mensen, of hij zulke gelegenheden aan een ander zou willen geven, dit of dat tegen hem zeggen, en dergelijke - behalve dat, zeg ik, zo raakt die macht en heerschappij maar de omstandigheden en gelegenheden, waardoor de vrije wil des mensen bewogen zou worden, en niet de vrije wil zelf, die bleef vrij, die behield zelf de heerschappij over zich, die was niet van God afhange, en niet onder zijn heerschappij. En of hij de wil zelf, en zijn vrijheid wel van God had, zo bleef de mens evenwel, volgens hun gevoelen, in het gebruik van de vrije wil zijn eigen meester, en hing niet af van God, en kon door Hem niet bepaald worden.

Deze ongerijmdheden volgen uit de middelkennis Gods; die vastgesteld zijnde, moesten ook deze gesteld worden, omdat die kennis, naar hun zeggen, is door middel van zaken die de mens voorkomen, om Zijn wil dus of zo te bewegen, waarop dan dusdanige of zodanige zaak zou volgen en waarvoor dan God ten laatste een besluit zou maken. En dus wordt de gehele natuur van God en de mens veranderd, en God buiten de macht over zijn schepsel gesteld. Deze zaken alle nu ongerijmd zijnde, zo is deze middelkennis ongerijmd.

XX. Tegenwerping 1.

1 Sam. 23:11, 12, waar de Heere op Davids vraag antwoordde, dat Saul afkomen zou, en dat de burgers van Kehila hem in zijn hand overgeven zouden. Dit had God niet besloten, en evenwel kende God dat door middel van de besturing des mensen van zijn vrije wil.

Antwoord.

Hier is geen voorzegging van iets, dat toekomstig was, maar een openbaring van hetgeen tegenwoordig was, waaruit op menselijke wijze iets volgen kon, 't geen daar nog niet was, hoewel het niet zou volgen, omdat God het niet besloten had, en God wist daaruit, dat het niet zou komen. David vraagt naar 't geen hem verborgen was, om zich daarnaar te schikken in blijven of vluchten. God openbaart hem, dat Saul naar Kehila zou optrekken, en dat het hart van de Kehilaïten niet met hem was, en zij van wil waren om hem over te geven, als Saul kwam. Saul bereidde zich alreeds daartoe, en van de Kehilaïten hart was alreede tegen hem. Dat maakt God David bekend, waaruit David besluiten kon, wat op menselijke wijze volgen zou, en dat vluchten hem 't best was. God het einde besluitende, besluit ook de middelen tot dat einde. En zo men deze tekst op de uitslag wil doen zien, zo behoort de kennis Gods van het einde, namelijk, de overgave tot de natuurlijke alwetendheid, tot de kennis des enkelen verstands, waardoor God de mogelijkheid van de zaken kent, en niet tot een versierde middelkennis, welke uit het doen van mensen zou besloten worden.

Tegenwerping 2.

2 Sam. 12:8. *En indien het weinig is, Ik zou u al dit en alzo daartoe doen.* Psalm 81:14, 15. *Och, dat Mijn volk naar Mij gehoord had! dat Israël in mijn wegen gewandeld had! In kort zou Ik hun vijanden gedempt hebben.* God voorzag, hoe David, hoe Israël zouden leven, en kende daaruit, wat hun ontmoeten en niet ontmoeten zou, dat Hij toch niet besloten had. Zo is er dan een middelkennis.

Antwoord.

God heeft vrijwillige beloften aan Godzaligheid gedaan; die Godzalig leeft ontvangt ze, die niet, ontvangt ze niet. Deze belofte stelt God voor, om daardoor als een middel de mens op te wekken, en de mens weet en stemt toe, dat het zijn plicht is; maar het volbrengen hangt aan de genadegiften Gods, welke Hij naar zijn besluit geeft of niet geeft. David en Israël hadden de voorwaarden niet volbracht, daarom werd hun ook de belofte geweigerd. God had besloten David niet meer te geven, Israël van zijn vijanden niet te verlossen; uit dat zijn besluit wist God het, dat ze geen meerder zegeningen hebben zouden; maar besloot en kende dat niet uit hun gedrag. God kent de uitslag van alle voorwaardelijke beloften uit zijn besluit, en niet uit het gebruik van de vrije wil des mensen.

Tegenwerping 3.

2 Kon 13:19. *Toen werd de man Gods zeer toornig op hem, en zei: Gij zou vijf- of zesmaal geslagen hebben, dan zou gij de Syriërs tot verdoens toe geslagen hebben; doch nu zult gij de Syriërs driemaal slaan.* Aan het dikwijls slaan van de aarde hing het dikwijls slaan van de Syriërs. Uit het ene kende God het andere, dat Hij toch niet besloten had.

Antwoord.

Hier doet zich geen schijn zelfs voor de middelkennis op; wat verband was er van het slaan van de aarde met het slaan van de Syriërs? God had aan Eliza geopenbaard, dat Joas, de koning Israëls, de Syriërs zo menigmaal zou slaan, als hij met pijlen de aarde zou slaan. Hij slaat driemaal door de besturing Gods, die besloten had, dat Joas de Syriërs driemaal zou slaan. De profeet, begerende de gehele ondergang van de Syriërs, vijanden van het volk van God, werd toornig, dat Joas niet vijf- of zesmaal geslagen had; niet dat aan dat dikwijls slaan van de aarde de uitkomst hing, maar de profeet, de raad Gods niet wetende, en alleen in 't gemeen een openbaring hebbende, dat de Syriërs geslagen zouden worden, en dat de Heere het door het slaan openbaren zou, hoe menigmaal het geschieden zou, wenste, dat hij meermalen geslagen had, en de Syriërs meer dan driemaal geslagen mochten worden.

Tegenwerping 4.

Matth. 11:21. *Zo in Tyrus en Sidon de krachten waren geschied zij zouden zich bekeerd hebben.*

Antwoord.

't Is een vergrotende wijze van spreken, die niets vaststelt, maar alleen de zaken, waarvan men spreekt, verheft, gelijk: *Zo deze zwijgen, de stenen haast roepen zullen.* Lukas 19:40. 't Is te zeggen: zij zijn zo verhard niet als gij, de alwetendheid Gods kende de mogelijkheid van hun bekering.

De alwetendheid Gods is tot schrik van de goddelozen

XXI. Weet God alles, 't verleden, tegenwoordige en toekomstige, is alles naakt en geopend voor de ogen desgenen, met welke wij te doen hebben, schrikt dan, goddelozen! Want:

- (a) God kent en ziet uw hart en zijn gestalte, wat er in verborgen ligt, en wat er uitkomen kan; uw gedachten en ijdele overleggingen, en malingen op zonden, zo de gezette als de vliegende van het ene op het andere; uw oogmerken, wat gij met iedere daad voor hebt, 't zij u zelf te stellen tot uw einde en uw zin te hebben, 't zij uw naaste te beschadigen; uw haat en afkeer van uw naaste; uw toornige beroeringen des gemoeds; uw nijdigheid over uws naastens geluk; en met één woord, alles wat in het hart omgaat; al zien de mensen het niet, al let gij zelf er niet op, God ziet het wel.

- (b) God kent uw ontuchtige bewegingen, uw overspelige ogen, uw onreine woorden, uw heimelijke onkuise daden, uw hoerereien, uw overspelerijen, met wie gij al te doen hebt gehad.
- (c) Uw onrechtvaardigheden, bedriegerijen met el, maat, munt, waar, en al uw streken, waardoor gij 't goed van uw naaste aan u trekt; de bedrieglijke rekeningen, het dagdieven en andere dieverijen.
- (d) Uw achterklappen, het kwaadspreken van uw naaste, het eerroven, en het vermaak, 't welk gij daarin hebt in het spreken en horen.
- (e) Hij ziet uw hovaardij, uw pronkerijen, het staan voor de spiegel, het genoeg, dat gij in u zelf hebt.
- (f) Uw dansen en vrolijk huppelen, uw dobbelen en spelen met kaart of dobbelstenen.
- (g) Hij kent uw geveinsdheid, zo in godsdienst als buiten deze.

Weet,

- dat God alles optekent, al veel netter, alsof iemand altijd bij u was, en met pen en inkt al uw gedachten, woorden en daden opschreef met dag, maand, uur, plaats wanneer en waar het geschied is. Gelijk er een gedenkboek voor des Heeren aangezicht geschreven is, ten goede van zijn uitverkorenen, Mal 3:16 zo is er ook een schuldboek voor des Heeren aangezicht, tot last van de goddelozen geschreven. Merkt daar vrij op.
 - Weet dat de boeken eens opengedaan zullen worden, en dat gij geoordeeld zult worden naar alles, dat in de boeken geschreven is, Openb. 20:12. Wees verzekerd, dat de Heere u alles ordelijk voor ogen zal stellen, Psalm 50:21
 - Stelt het u als zeker en gewis voor, dat God, de rechtvaardige Rechter van hemel en aarde, die de schuldige geenszins onschuldig zal houden, en wiens oordeel naar waarheid is, u over uw zonden zal straffen, Psalm 7:12, 13; Psalm 50:21 en niet alleen de vloek over u zal uitspreken, die Hij over de overtreders van de wet gedreigd heeft, en tot u ten laatste dage zal zeggen: *gaat weg, gij vervloekten*; maar u ook voor eeuwig zal besluiten in de poel des vuurs, die van sulfer en zwavel brandt, indien gij u niet haastig bekeert.
- Nu vraagt gij er niet naar, of God u ziet, als mensen het maar niet zien; maar hoe zult gij schrikken, als de Heere Jezus als Rechter ten oordeel zal komen, en u voor zijn rechterstoel zal doen staan, en u met zijn ogen als een vlam vuur door en weer door zal zien? Hoe vreselijk zal die dag zijn! Mal 3:2. *Maar wie zal de dag van zijn toekomst verdragen? en wie zal bestaan als Hij verschijnt?* Mal 4:1. *Want ziet, die dag komt, brandende als een oven; dan zullen alle hoogmoedigen, en al wie goddeloosheid doet, een stoppel zijn, en de toekomstige dag zal ze in vlam zetten, zegt de Heere der heirscharen, die hun noch wortel noch tak laten zal.*
- Daarom, bekeert u, eer het te laat is. Vreest nu voor het alziende oog Gods, opdat gij in die dag voor Zijn vuurvlammende ogen niet verschrikt.

En tot troost voor de Godzaligen

XXII. Maar gij, die tot de Heere Jezus uw toevlucht neemt, die Hem tot uw Borg kiest, Hem door het geloof aanneemt, en al uw hoop en troost op hem stelt! gij, die de Heere vreest, en Hem dient! de alwetendheid Gods moet u zijn tot uw vertroosting; want:

- (1) Hij kent uw oprechtheid, dat gij het met Hem houdt, en tracht Hem welbehaaglijk te zijn. 2 Kron. 16:9. *Zijn ogen doorlopen de gehele aarde, om Zich sterk te bewijzen aan degenen, welker hart volkomen is tot Hem.* Spr. 11:20. *De oprechten van weg zijn Zijn welgevallen.* Psalm 37:18. *De HEERE kent de dagen van de oprechten.*
- (2) De Heere kent uw verborgene godsdiensten, uw bidden, uw smeken, uw worstelen in het geloof, uw zuchten, uw schreien, uw aankleven, uw lezen, uw peinzen, uw heilige

voornemens, uw vreze Gods, uw Godzalige wandel. Hij zag de kamerling lezen. Hand. 8:28, 29 Hij zag Paulus bidden. Hand. 9:11. Psalm 34:16. *De ogen des Heeren zijn op de rechtvaardigen, en zijn oren tot hun geroep.* Psalm 145:18. *De Heere is nabij allen, die Hem aanroepen.*

- (3) De Heere kent uw verborgen strijden, uw worstelingen tegen het ongeloof, uw droefheid over uw zonden, over het gebrek aan licht, over het verre zijn van God, en alle uw zielsbenauwdheden. Psalm 38:10. *Heere! voor u is al mijn begeerte, en mijn zuchten is voor U niet verborgen.* Jes. 57:15. *Ik woon bij die, die eens verbrijzelden en nederigen geestes is, opdat Ik levend make de geest van de nederigen, en opdat Ik levend make het hart van de verbrijzelden.* Psalm 34:19. *De Heere is nabij de gebrokenen van harte en Hij behoudt de verslagenen van geest.*
- (4) De Heere ziet uw lichamelijke noden, tegenspoeden, armoede en verdrukkingen. Hij zag het gebrek van de weduwe te Zarfath, en verzorgde ze. 1 Kon 17. En van een andere weduwe. 2 Kon 4. Hij zag Hagar aan in haar ellende. Gen. 16:13 De Heere zag de benauwdheid van Israël in Egypte. Ex. 3:7. *Ik heb zeer wel gezien de verdrukking Mijns volks, 't welk in Egypte is; en heb hun geschrei gehoord, vanwege hun drijvers; want Ik heb hun smarten bekend.* Psalm 56:9. *Gij hebt mijn omzwerfen geteld: leg mijn tranen in uw fles; zijn ze niet in uw register?*
- (5) De Heere kent uw onschuld, als de mensen liegende allerlei kwaad van u spreken, en u lasteren, Dat zij dan uw troost: *Als ons hart ons niet veroordeelt, zo hebben wij vrijmoedigheid tot God,* 1 Joh. 3:21. *Onze roem is deze: namelijk het getuigenis van ons geweten.* 2 Kor. 1:12. O, wat is de alwetendheid Gods de gelovigen een sterke vertroosting! Want Hij kent hun ellende niet alleen maar blotelijk, maar Hij ziet hen aan met ontferming, en vaardige hulp in de tijd van het welbehagen.

En tot opwekking tot Godzaligheid

XXIII. Is de Heere alwetende, en let Hij zo nauw op iedere zaak en daad, zo moeten wij daardoor opgewekt worden tot verscheiden zaken.

1. Zijt beschaamd, omdat de Heere al uw zondige gestalten en daden gezien heeft, gelijk Ezra. Ezra 9:6. *Mijn God! ik ben beschaamd en schaamrood om Mijn aangezicht tot U op te heffen.* En gelijk de tollenaar, die van verre staan bleef, op zijn borst klopte, en de ogen naar de hemel niet wilde opheffen. Lukas 18:13
2. Wacht u voor alle hoogheid en verhevenheid van het hart voor God en mensen, en wandelt in alle ootmoedigheid en nederigheid; want de Heere kent u, hoe verachtelijk en walgelijk gij zijt, en dat gij niets hebt, waarop gij moedig zou zijn. 1 Petrus 5:5. *God weerstaat de hovaardigen, maar de nederigen geeft Hij genade.*
3. Geeft al uw zaken, die gij begeert of vreest, in des Heeren hand. Psalm 10:14. *Gij ziet het immers; want Gij aanschouwt de moeite en het verdriet, opdat men het in Uw hand geve.*
4. Doet telkens ronde belijdenis van uw zonden, en verbergt gene, gelijk Adam; want de Heere weet het toch. Psalm 90:8. *Gij stelt onze ongerechtigheden voor U; onze heimelijke zonden in het licht uws aanschijns.*
5. Vreest de Heere, en schrikt als enige zonde in u begint op te komen: want de Heere ziet op u, en hoe schrikkelijk zou dit de zonde verzwaren, als ze in het aanzien van God gepleegd werd. Wie durft overspel bedrijven in mensen tegenwoordigheid? Zal iemand dan voor de ogen Gods durven zondigen? Dat wordt als de uiterste godloosheid aangetekend. Ezech. 16:50. *En zij verhieven zich, en deden gruwelijkheid voor Mijn aangezicht; daarom deed Ik ze weg, nadat Ik het gezien had.* Jer. 2:22. Want, al waste gij u met salpeter, en nam u veel zeep, zo is toch uw ongerechtigheid voor Mijn aangezicht getekend.

6. Wandelt steeds met de indruk, dat God u ziet, en wordt daardoor aangezet om in gerechtigheid en ootmoedigheid voor zijn aangezicht te leven. Dit eist God. Ge 17:1. *Wandel voor Mijn aangezicht en zijt oprecht.* Spr. 3:6. *Ken Hem in al uw wegen, en Hij zal uw paden recht maken.* Psalm 16:8. *Ik stel de Heere gedurig voor mij.*

De wil van God

XXIV. De wil Gods behoort mede tot de mededeelbare eigenschappen Gods. De macht om te verkiezen of te verwerpen, lief te hebben of te haten, genoeg en ongenoeg te hebben, noemt men *wil*. Deze is een bijzondere volmaaktheid in het redelijke scheepsel, en daarom op een oneindige wijze in God; Gods wil is *de willende God*. Hij is één in God, maar de voorwerpen zijn verscheiden; daarom bevatten en benoemen wij die verscheiden, en onderscheiden die in: *de besluitende en gebiedende wil*.

De besluitende wil van het welbehagen

Door de besluitende wil, anders genoemd de wil van het welbehagen, ook de verborgen wil, verstaan wij het voornemen Gods, Gods welbehagen, dat Hij uitvoeren wil, of door Zichzelf, of door anderen.

- Dan. 4:35. *Hij doet naar Zijn wil met het heil der hemels en de inwoners der aarde.*
- Efése 1:5, 11. *Die ons tevoren verordineerd heeft naar 't welbehagen van Zijn wil.*
- *Die alle dingen werkt naar de raad van Zijn wil.*
- Matth. 11:26. *Ja, Vader! want alzo is geweest het welbehagen voor U.*

Dit zijn welbehagen voert God onweerstandelijk uit; Hij krijgt altijd Zijn wil.

- Psalm 115:3. *Onze God is toch in den hemel, Hij doet al wat Hem behaagt.*
- Rom. 9:19. *Wie heeft Zijn wil wederstaan?*

Deze ziet op de uitkomsten van de zaken volgens het besluit, dat God aan de mens niet, - of voor een tijd niet - heeft geopenbaard, maar dikwijls van achteren gezien wordt, of ook in deze of geen bijzondere zaak door voorzeggingen, of kentekenen in zijn Woord wordt bekendgemaakt. Hoedanig zijn de profetieën, en de hoedanigheden als kentekenen, waaruit iemand zijn zaligheid besluiten kan, en door de waarachtigheid van de belofte verzekerd zijn van haar.

De gebiedende wil Gods

De gebiedende wil wordt ook genoemd de wil des bevels, des gebods, des tekens, of ook de geopenbaarde wil. Deze ziet op de regel van het leven, op de wetten, welke God de mens heeft bekendgemaakt en voorgeschreven, om Zijn doen en laten daarnaar aan te stellen; voor zoveel als God besloten heeft, en het Zijn welbehagen is de mens dat te gebieden, zo kan men het ook noemen de wil des besluits en des welbehagens; maar voor zoveel het een voorschrijving is van des menschen plicht, behoort het tot de wil des bevels, tot de geopenbaarde wil. Omdat God heilig is, zo heeft Hij behagen, dat is genoeg, goedkeuring, in het volbrengen van zijn bevel, en een mishagen, ongenoeg, en een afkeer in het afwijken van Zijn geboden. God wil gebieden te gehoorzamen; wederom, God wil toelaten, dat Zijn bevel overtreden wordt, tot betoning van Zijn rechtvaardigheid in het straffen, óf van Zijn barmhartigheid in genade te

bewijzen. God wil in Zijn uitverkorenen Zijn Heilige Geest geven, die het stenen hart uit hen wegneme, en hen doe wandelen naar de geboden des Heeren, en Zijn geboden doen. Hierin krijgt God altijd zijn einde, onfeilbaar, onweerstandelijk; maar de mens doet niet altijd hetgeen, waarin God behagen heeft, en 't welk God hem als een plicht bevolen heeft, dat wordt wel niet gedaan; maar evenwel krijgt God Zijn einde en welbehagen, en daarin dat Hij geboden heeft 't geen waartoe Hij lust heeft, en ook daarin, dat het besluit des welbehagens uitgevoerd wordt.

Beide, zo de verborgen als de geopenbaarde wil, vinden wij bij elkaar. Deut. 29:29. *De verborgen dingen zijn voor de Heere, onze God; maar de geopenbaarde zijn voor ons en voor onze kinderen, tot in eeuwigheid, om te doen al de woorden van deze wet.*

Van de wil des bevels spreekt Paulus.

- Efése 6:6. *Doende de wille Gods van harte.*
- Rom. 12:2. *Opdat gij moogt beproeven, welke de goede, en welbehagelijke en volmaakte wil van God zij. Ziet ook:*
- Psalm 143:10. *Leer mij Uw welbehagen doen.*

't Welk geen verscheidenheid is in de wille Gods maar in de voorwerpen

Als wij de wil Gods aldus onderscheiden, zo stellen wij geen twee willen in God; de daad des willens is één en enkel in God, maar de voorwerpen zijn verscheiden. Veel minder stellen wij tegenstrijdige willen in God, alsof God met zijn geopenbaarde wil een zaak wilde, en dezelfde zaak met de verborgen wil niet wilde; want de aanmerking van de wil Gods, in die verscheiden opzichten als verborgen, geopenbaarde, geschiedt ten opzichte van de verscheiden zaken, die sommigen geopenbaard, anderen niet geopenbaard zijn, en niet ten opzichte van dezelfde zaak, en in hetzelfde opzicht. Als bijvoorbeeld: God beval aan Abraham zijn zoon Izak te offeren en te doden, en nochtans wilde God niet, dat Izak zou sterven, gelijk uit de uitkomst bleek. Het gebod en de uitkomst van verscheiden zaken. Het bevel was de geopenbaarde wil, de wil des bevels of des tekens; daarnaar had Abraham zich te gedragen, en alles te doen, dat tot doding van zijn zoon diende, gelijk hij ook deed; de uitkomst, dat op het werk van Abraham de dood niet zou volgen, was een andere zaak, en behoort tot de verborgen wil des besluits, welke Abraham van achteren zag, toen hij verhinderd werd door de stem Gods.

Men heeft dan niet bekommerd te zijn, waarnaar men zich schikken zal, want de verborgen wil is voor de Heere, *tegen die kan men niet zondigen*, God zal Zijn eigen welbehagen uitvoeren. Hoe men zich naast de verborgen wil met vertrouwen en onderwerping moet gedragen, behoort tot de geopenbaarde wil, die is een regel van ons doen en laten, daartegen bezondigt men zich.

De wil van God is noodzakelijk en vrijwillig

XXV. De wil van God kan men aanmerken als noodzakelijk of als vrijwillig.

- Noodzakelijk, nochtans zonder dwang; maar vrijwillig wil en liefst God Zichzelf; want *God is de liefde*, 1 Joh. 4:8. *De Vader heeft de Zoon lief*, Joh. 5:20. Noodzakelijk wil God, dat alles wat Hij besloten heeft kome, omdat Hij onveranderlijk is. Jes. 46:10. *Mijn raad zal bestaan.*
- Vrijwillig is of vanzelfsheid, door eigen willekeur, of onverschilligheid, het een zowel te kunnen willen als het tegendeel, een zaak te doen of te laten. Alles wat God wil, dat wil Hij door zijn eigen behagen, ook hetgeen Hij noodzakelijk wil. In God is ook een vrijwilligheid van onverschilligheid ten opzichte van veel zaken. Hij kon willen scheppen of niet scheppen, mensen verkiezen of niet verkiezen; maar als God iets besloten heeft, zo wil Hij dat noodzakelijk, omdat Hij het besloten heeft; dat tevoren onverschillig was, wil God nu noodzakelijk, nochtans door de vrijwillige vanzelfsheid.

De wil Gods komt uit God Zelf voort, en heeft geen oorzaak, die van de schepselen komt. Geen schepsel kan God bewegen om te willen; al des mensen goedheid beweegt God niet om te

willen hun wel te doen; maar des mensen goedheid heeft haar oorsprong uit de wil van God. God wil iemand heiligen, en daardoor wordt hij heilig. God verkiest niemand tot zaligheid om zijn goede werken; maar verkiest hem tot goede werken.

De verdelingen van de wil Gods in voorgaande en volgende; in krachteloze en krachtdadige; in volstreckte en voorwaardelijke wil...

XXVI. De wil Gods wordt van de Remonstranten en andere voorstanders van de goede werken, als oorzaken van des mensen zaligheid, en van de verkiezing en verwerping, verdeeld in een voorgaande en volgende, in een krachtige en krachteloze, in een volstreckte en voorwaardelijke wil.

- De voorgaande wil is bij hen de raad Gods over de mens, zonder en voor Zijn werken aangemerkt, en dat God zo alle mensen verkoren heeft tot zaligheid.
- De volgende wil Gods over de mens, met en naar Zijn werken aangemerkt, en dat God alzo de gelovigen en in goede werken volhardenden tot de zaligheid heeft verkoren.
- De krachteloze wil komt bij hen overeen met de voorgaande wil, en zij verstaan daardoor de begeerte en genegenheid, die niet opgevolgd en uitgevoerd wordt, maar door de mens wordt tegengegaan en krachteloos gemaakt.
- De krachtige wil is overeenkomende met de volgende wil, en daarom krachtig, omdat de mens door zijn geloof en goede werken God in staat brengt de mens de zaligheid te doen bezitten.
- De volstreckte wil Gods is die, welke niet afhangt van enige voorwaarde, maar de mens aanmerkt vóór en zonder Zijn werken, en door de mens krachteloos en tevergeefs gemaakt wordt.
- De voorwaardelijke wil Gods, is zulke en zulke zegeningen te beloven onder voorwaarde van geloof en gehoorzaamheid, welke voorwaarde is in de macht van des mensen vrije wil om die te volbrengen of niet, en alzo de beloofde zaken te verkrijgen of niet. Bijvoorbeeld: God, zonder opzicht van des mensen werken, besluit alle mensen zalig te maken; maar hun werken voorziende en vooruitstellende, besluit niet alle mensen, maar alleen de gelovigen zalig te maken. Met een *voorgaand* besluit wil God Saul in het rijk bevestigen; maar met een *volgend* besluit wil Hij Saul om zijn goddeloosheden niet bevestigen maar verstoten. God wil Judas zalig maken, indien hij gelooft; maar omdat hij niet gelooft, zo wil Hij hem verdoemen.

....zijn verdichtselen der mensen tegen de natuur Gods en het Woord

XXVII. Deze onderscheidingen zijn verdichtselen van de mensen, tegen het Woord van God, en steken vol ongerijmdheden; want het beschuldigt God van onwijsheid en onmacht en veranderlijkheid. Want vaststellende, dat God waarlijk, ernstig, hartelijk een besluit maakt alle mensen zalig te maken, en Hij verandert daarna van voornemen, zo moet dat geschieden, of, omdat Hij tevoren niet zag, dat Hij daarna ziet; want indien Hij het tevoren zag dat Hem daarna van besluit deed veranderen, zo kon Hij het niet waarlijk, ernstig en hartelijk willen; of Hij verandert van voornemen, omdat Hij niet machtig is om Zijn wil uit te voeren, maar daarin verhinderd wordt, omdat de mens niet wil, of omdat God in Zijn natuur veranderlijk is, en daarom nu wil en dan niet. Geen van die drie kan van God geacht worden.

- *Hij is de alleen wijze God, 1 Tim. 1:17.*
- *Hij is de Almachtige. Jes. 14:24, 27. De HEERE der heirscharen heeft gezworen, zeggende: Indien niet, gelijk Ik gedacht heb, het also geschiede, en gelijk Ik beraadslaagd heb, het bestaan zal. Want de HEERE der heirscharen heeft het in Zijn raad besloten, wie zal het dan breken? En Zijn hand is uitgestrekt, wie zal ze dan keren?*

- Hij is ook de onveranderlijke, bij welke geen verandering is, of schaduw van omkering, Jak 1:17. Hij zegt van Zichzelf: Mal 3:6. *Ik, de HEERE worde niet veranderd.* Jes. 46:10. *Mijn raad zal bestaan, en Ik zal al Mijn welbehagen doen.*

God is waarheid, al wat God wil, dat wil Hij waarlijk, ernstig en hartelijk. Hij is volmaakt; verre zij van de Heere iets te willen en niet te menen, iets te willen en te veranderen, iets te besluiten en bedrogen te worden, en niet willen of niet kunnen uitvoeren, nu te willen en in dezelfde ogenblikken niet te willen.

Verscheiden spreekwijzen worden verklaard

XXVIII. Als de Heere zegt, 1 Sam. 13:13: *De Heere zou nu uw rijk over Israël bevestigd hebben tot in eeuwigheid*, zo geeft Hij te kennen, dat veel van Zijn beloften onder voorwaarde gedaan worden, en als iemand de voorwaarde niet volbrengt, dat God van tevoren wel weet, en ook wel weet wanneer en aan wie Hij Zijn genade wil bewijzen en hun kracht geven om de voorwaarde te volbrengen, dat de Heere dan de beloofde zaak ook niet wil geven. En omdat Saul Gode ongehoorzaam was, zo wilde Hij hem niet bevestigen in het rijk, dat Hij gedaan zou hebben, indien hij Godzalig had geleefd, zodat hier geen twee willen in God, een voorgaande en een volgende wil gesteld worden, (want God had besloten Saul te verwerpen en David in zijn plaats te stellen) maar een wil om hem om zijn zonden te verwerpen.

Als de Heere Jezus zegt, Matth. 13:37: *Hoe menigmaal heb Ik uw kinderen willen bijeenvergaderen. . . en gij hebt niet gewild*, dat stelt geen twee willen in God, ook niet een krachteloze wil; maar Christus spreekt van Zijn werk, dat Hij uitvoerde, zover Hij wilde, en van de tegenstand van de oversten van Jeruzalem, die zelf niet wilden ingaan, en het volk verhinderden in te gaan.

Als God gezegd wordt een zaak te wensen, welke niet geschiedt, gelijk Deut. 5:29: *Och, dat zij zo'n hart hadden om Mij te vrezen ... opdat het hun en hun kinderen wel ging in eeuwigheid!* Jes. 48:18. *Och, dat gij naar mijn geboden geluisterd had! zo zou uw vrede geweest zijn als een rivier*, dat geschiedt op menselijke wijze, eigenlijk kan dat van de alwetende, almachtige, onveranderlijke en alleszins volmaakte God niet gezegd worden; het geeft te kennen het ongenoegen dat God heeft in de zonde; en het behagen dat God heeft in de heiligheid; dat de zonden de oorzaak zijn, waarom hun de zegeningen onthouden worden, die ze op Godzaligheid volgens Zijn belofte zouden bekomen hebben; omdat de beloften gedaan worden op voorwaarde van gehoorzaamheid, welke God naar Zijn onveranderlijk voornemen Zijn uitverkorenen geeft.

Als God zegt, Ezech. 18:13. *Zou ik enigszins lust hebben aan de dood des godlozen? spreekt de Heere Heere; is 't niet, als hij zich bekeert van zijn wegen, dat hij leve?* dat geeft mede niet te kennen een krachteloze wil in God; maar dat God geen behagen heeft in het bederf van de mensen, voor zoveel zij zijn schepselen zijn, alhoewel Hij behagen heeft in het oefenen van zijn rechtvaardigheid; en dat Hij behagen heeft in de Godzaligheid en in de Godzaligen wel te doen.

Hoe men zich gedragen moet naast de besluitende wil van het welbehagen

XXIX. Dusverre hebben wij gezien wat de wil Gods is.

Nu zullen wij tonen, hoe men zich naast de wil Gods moet gedragen, en hoe die te gebruiken. Hier is het fundament van de stilte en de vrede des gemoeds in alle voorvallen hier is de grond, de vorm, en de krachtigste drangreden van en tot de ware heiligheid voor een gelovige. Ik zeg voor een gelovige, die nu Christus aanneemt tot verzoening, en zich stelt ten dienste des Heeren. Een onbekeerde heeft de Heere niet lief, en bemint de wil Gods niet; maar wil zelf alles doen, en wil dat die God, en alles wat er is, maar werkzaam zij om zijn eigen wil te vervullen; maar de gelovigen kennen God, beminnen Hem, en daarom is de wil van God hun lief. Maar

omdat alles in hen maar klein en als maar in 't begin is, zo hebben ze nodig ook in deze verder opgeleid te worden. Komt dan, blijft met uw overdenking al dikwijls staan in het beschouwen, erkennen en beminnen van de wil Gods, en haalt er also uw rust en Godzaligheid uit.

1. Ten opzichte van de besluitende wil Gods

Omdat God de soevereine Heer is over al zijn schepselen, zo is ook Zijn wil soeverein over alles wat de schepselen ontmoet, en wat van hen gedaan of gelaten wordt. Erkent dan met uw gehele hart de oppermacht, de volstreekte vrijheid van de wil Gods met goedkeuring, met genoeg en met blijdschap, en zegt: *amen, ja Heere!* Uw wil is soeverein, de eerste, de opperste, de éinigste, waarnaar alles geschieden moet; 't komt, U toe, naar Uw wil te handelen met al Uw schepselen, met alle mensen, met mij en de mijnen. Ik ben blij, dat het U toekomt naar uw wil te doen met het heir des hemel, en met de inwoners van de aarde, en dat er niemand is, die uw hand kan afslaan, of zeggen: waarom doet Gij zo? Uw wil is vrij, om uit dezelfde klomp van het menselijke geslacht te maken een vat ter ere en ter onere, Uw toorn en macht te bewijzen, over de vaten des toorns tot het verderf toebereid, en de rijkdom uwer heerlijkheid over de vaten van de barmhartigheid, toebereid tot heerlijkheid, Rom. 9:21, 22, 23. Uw wil is soeverein, om de koninkrijken te geven, aan wie Gij wilt Dan. 4:17 Om het hart van de koningen te neigen tot al dat Gij wilt, Spr. 21:1 Gij zijt vrij en hebt volstreekte macht en recht, om naar Uw wil dezen te verhogen en genen te vernederen, dezen te vervullen met blijdschap, en hem de wens zijns harten te geven, en genen te overstromen met allerlei wederwaardigheden en droefheden, en hem de begeerte van zijn ziel te onthouden; ik ben blij, dat Gij aan niemand reden behoeft te geven, waarom Gij zo verscheiden wilt handelen. Ik ben blij, dat Gij iets wilt naast andere schepselen, en ook naast mij, en dat een schepsel en ook ik, in alles wat mij ontmoet, in geen ding kan en mag eindigen, dan in uw wil alleen, en daarin genoeg scheppen, en schoon het tegen mijn natuurlijke genegenheid mocht zijn, dat ik haar overwin met uw wil, omdat Gij zo wilt, en zeg: *niet mijn, maar Uw wil geschiede.* Ik onderwerp mij, en gelijk ik ben, zo stel ik mij gewillig in Uw hand, en buig mij onder Uw soevereine wil, Uw wil geschiede volkomen over mij, 't zij dat het naar mijn genegenheid is of tegen haar. Ik zie in alle woelingen van de wereld, in stormwinden, in het verbreken en zinken van de schepen, in watervloeden over de aarde, in het verbranden van de steden, in het omkeren van landstreken door aardbevingen, in de verwoestende oorlogen, in overwinningen of neerlagen, in het verdrukken en vervolgen van uw kerk, in de armoede en wedervaardigheden uwer kinderen, in alle deze zie ik de uitvoeringen van Uw wil, ik aanbid ze, ik buig mij neer, ik zwijg stil en zeg: *Amen, 't zij zo, omdat de Heere zo wil.*

In 't toekomende zal alles ook naar uw wil geschieden, al het woelen en draven van de mensen, al hun toeleg en voornemen zal niet anders uitvallen dan naar uw wil, die zal alles besturen; dit erken ik, dit wil ik, hierin ben ik stil, zo ten opzichte van alles, als ook ten opzichte van mij in 't bijzonder, niet, omdat er toch niets tegen te doen is, niet, of alles door een onvermijdelijk noodlot geschiedt, ook niet alleen en bijzonder, omdat ik weet dat het alles tot het beste van de kerk en van mij zal uitvallen; maar omdat het uw soevereine wil is, dat is mij genoeg, en daarom: *amen, die geschiede volkomen!* Ik zal over het toekomende onbezorgd zijn, en over voor- of tegenspoed juichen en blij zijn.

Behaagt het de Heere, tot uitvoering van Zijn wil middelen te gebruiken, opdat die te klaarder gezien wordt bij de uitkomst van de zaken, ik zal ze alle van voren inzien en ze ook gebruiken, omdat God wil, dat ik ze gebruik, als maar middelen en niet als oorzaken; ik zal van hen niet afhangen, en van die de uitslag niet verwachten; maar ik zal op Uw wil zien, en van achteren, als de zaak ten einde is, door alle de middelen, die uw raad gediend hebben, opklimmen tot Uw wil, en erkennen, dat Gij die zaak hebt uitgevoerd, en zal daarin genoeg nemen.

En belooft het de Heere door Zijn goedheid ook mij te gebruiken in de uitvoering van Zijn welbehagen, ik bied mij gewillig aan: *Ziet hier ben ik, zend mij heen*, Jes. 6:8 Gebruik mij, ik wil mij en de mijnen, en het mijne daarbij inschieten, Uw wil geschiede maar volkomen in mij en door mij.

Bij de erkenning van de soevereiniteit van de wil Gods, heeft een gelovige nog dit, dat, al wat God doen wil, dat het alles zal zijn tot verheerlijking van Gods macht, rechtvaardigheid en goedheid, dat engelen en mensen het zullen zien, en zich in de openbaring van Gods volmaaktheden verblijden, en Hem eer en heerlijkheid geven, zeggende: *Gij, Heere! zijt waardig te ontvangen de heerlijkheid, en de eer, en de kracht; want Gij hebt alle dingen geschapen, en door uw wil zijn zij, en zijn ze geschapen*, Openb. 4:11. Hierin heeft een gelovige lust en vermaak, en zegt daarom te meer: *Uw wil geschiede!*

Hier komt nog bij, dat een gelovige de belofte heeft, dat alles wat God doen wil en zal, dat het alles zal zijn ten beste van Zijn kerk en van de uitverkorenen, en van hem in het bijzonder, hoe tegenstrijdig het ook schijnen mocht; hij ziet door alles heen op de belofte, die gelooft hij, die omhelst hij, daar is hij mee tevreden, en hij vertrouwt het zijn wijsheid en goedheid toe, en zegt: *Des Heeren wil geschiede!*

Hoe men zich gedragen moet naast de gebiedende wil van het bevel

XXX. 2. Ten opzichte van de gebiedende wil, erkent een gelovige, dat alles wat God wil, dat hij doen en laten zal, dat het alles voortkomt uit de soevereine wil Gods, welke wil in God gegrond is op Zijn heiligheid; want God kan niets willen gebieden tegen Zijn heilige natuur, maar wil aan de mensen gebieden datgene, dat met Zijn heiligheid overeenkomt. God heeft de mens niet naar het beeld van Zijn wil, maar van Zijn heilige natuur geschapen, en heeft de mens zo'n wet gegeven, die met die heilige natuur overeenkwam. Maar ten opzichte van ons, zo is de wil Gods de regel van heiligheid; men heeft tot de grond van gehoorzaamheid niet te zoeken, wat met Gods heilige natuur overeenkomt, maar wat God ons heeft willen gebieden, en wij hebben maar te beproeven, welke de goede en welbehagelijke, en volmaakte wil Gods zij, Rom. 12:2. *Wij hebben maar alles te doen als de wil Gods*. Efése 6:6. *Doende de wil van God van harte*.

Zien wij bij de wil Gods ook hoe het gebod met de heilige natuur overeenkomt, zo hebben wij bij de grond van gehoorzaamheid ook de verbintenis, om God, naar wiens beeld wij geschapen waren, en herschapen worden, na te volgen, en zijn beeld in ons te vertonen. Maar is ons verstand te klein om in ieder gebod te doorgronden, hoe het met de heilige en rechtvaardige natuur overeenkomt, welke toch in ieder gebod is, de wil van God is onze regel, als wij die kennen, zo hebben wij genoeg om daarnaar te leven. Ja, al vloeiden de geboden Gods niet uit de heiligheid en rechtvaardigheid, maar alleen uit zijn hoogheid en vrije macht om te gebieden, gelijk veel bijzondere en veel ceremoniële geboden alleen vloeien uit de wil en het welbehagen Gods, zo verbindt toch de wil Gods alle schepselen; men heeft niet te onderzoeken, of het al recht is dat God gebiedt; want de wil Gods maakt het recht en goed. God zegt: *Ik wil*; een gelovige zegt: *Amen*.

- (a) De gebiedende wil Gods is de gelovigen zo soeverein, zo lief, dat ze al Zijn bevelen van alles, voor recht houden. Psalm 119:128. En zeggen daarvan met Paulus, Rom. 7:12: *Alzo is dan de wet heilig, en het gebod is heilig, en rechtvaardig, en goed*. De wet des Heeren, omdat het Zijn wil is, is hun blijdschap, hun vermaak, en is 't voorwerp van hun liefde. Psalm 119:97. *Hoe lief heb ik uw wet! Zij is mijn betrachtting den gansen dag*.

- (b) Een gelovige keurt niet alleen de gebiedende wil goed, en heeft die lief, maar de ziel biedt zich de Heere aan om Zijn wil te doen, stelt zich gewillig onder des Heeren wil, Gods wil is haar wil, haar wil versmelt in de wil Gods.
- (c) De ziel is vaardig en bereid om te lopen het pad van de geboden des Heeren. Zij heeft een vermaak in de wet Gods naar de inwendige mens, en zegt met haar gehele hart: *Ik heb lust, o mijn God! om Uw welbehagen te doen; en Uw wet is in het midden mijns ingewands*, Psalm 40:9.
- (d) Zij houdt de wil Gods in 't oog in alles wat ze doet en laat, om alles daarnaar te maken.
- (e) De wil van God is niet alleen haar regel, maar ook meteen, een drangreden, haar spoor, waardoor ze aangezet wordt met ijver, hartelijkheid en volständigkeit Gods welbehagen te doen.
- (f) Al is in 't houden van de geboden grote loon, al mag en moet men daardoor tot Godzaligheid opgewekt worden, zo is toch de wil van God het hoogste, het krachtigste, het liefste. Welgelukzalig is hij, die zich de wil Gods zó voorstelt, en zich die onderwerpt in voor- en tegenspoed, in zijn doen en laten.

XXXI. Tot de wil Gods worden verscheiden eigenschappen Gods gebracht, als:

- heiligheid,
- goedheid,
- genade,
- liefde,
- barmhartigheid,
- lankmoedigheid,
- rechtvaardigheid.

Heiligheid

Heiligheid is de zuiverheid van Gods natuur; 't resultaat, de glans van al Zijn volmaaktheden, in welk opzicht Hij genoemd wordt: *Licht, in Wie gans geen duisternis is*, 1 Joh. 1:5. Opdat in des mensen hart gedurig een groot ontzag en eerbied leve, o stelt de Heere Zichzelf gedurig voor als heilig.

- Ex. 15:11. *O HEERE! wie is als Gij, verheerlijkt in heiligheid, vreselijk in lofzangen?*
- Psalm 99:3, 5, 9. *Dat zij uw grote en vreselijke Naam loven, die heilig is. Buigt u neer voor de voetbank van Zijn voeten; Hij is heilig! Buigt u voor de berg Zijner heiligheid; want de Heere onze God, is heilig.*
- Lukas 1:49. *Heilig is Zijn Naam.*

De Heere wordt niet alleen heilig genoemd; maar Hij is *de heiligheid Zelf*.

- Psalm 97:12. *Spreekt lof ter gedachtenis Zijner heiligheid.*
- Psalm 89:36. *Ik heb eens gezworen bij Mijn heiligheid.*
- Psalm 105:3. *Roemt u in den Naam Zijner heiligheid.*

Uit de heilige natuur Gods vloeit heiligheid in al zijn daden. Deut. 32:4. *Hij is de Rotssteen, Wiens werk volkomen is; want al Zijn wegen zijn gerichte; God is waarheid en is geen onrecht, rechtvaardig en recht is Hij.*

Hieruit komt voort de haat en afkeer van de zonde. Hab. 1:13. *Gij zijt te rein van ogen, dan dat Gij het kwade zou zien.* Psalm 5:5, 6. *Gij zijt geen God, die lust heeft aan godloosheid. Gij haat alle werkers der ongerechtigheid.*

Hieruit vloeit dat behagen aan heiligheid. Jer. 9:24. *In die dingen heb Ik lust, spreekt de HEERE.* Spr. 11:20. *De oprechten van weg zijn Zijn welgevallen.*

Goedheid

XXXII. Goedheid is het tegendeel van hardigheid, wreedheid, stuursheid, onverbiddelijkheid, onweldadigheid, welke dingen ver van God zijn, en 't is onbetamelijk zulke gedachten van God te hebben; zij zijn in de mens zelf zonde. Maar de goedheid Gods is de liefelijkheid, goedaardigheid, zoetigheid, vriendelijkheid, goedgunstigheid, milddadigheid Gods. Gods Wezen is goedheid, al was er geen schepsel.

- 2 Kron. 30:18. *De HEERE, die goed is, make verzoening.*
- Psalm 25:8. *De HEERE is goed en recht, daarom zal Hij de zondaars onderwijzen in de weg.*
- Matth. 19:17. *Niemand is goed dan één, namelijk God.*

Uit goedheid vloeit goedertierenheid en genegenheid om Zijn schepselen goed te doen. Deze is tot verwondering van allen, die daarop letten, waarom David wel zesentwintig maal in Psalm 136 uitroept: *Want Zijn goedertierenheid is in van de eeuwigheid.* Psalm 62:12 *De goedertierenheid, o Heere! is Uwe.* Psalm 25:10 *Alle paden des Heeren zijn goedertierenheid.*

Uit de goedheid en goedertierenheid vloeit goed doen. Psalm 119:68: *Gij zijt goed en goed doende.* Psalm 86:4, 6, 5 *Verheug de ziel Uws knechts. En merk op de stem van mijn smekingen. Want Gij, HEERE! zijt goed, en gaarne vergevende; en van grote goedertierenheid allen, die U aanroepen.*

Deze goedheid is:

- óf algemeen over al zijn schepselen voor zo veel het zijn schepselen zijn. Psalm 145:9. *De HEERE is aan allen goed; en zijn barmhartigheden zijn over al Zijn werken.* Psalm 33:5. *De aarde is vol van de goedertierenheid des Heeren.* Matth. 5:45 *Want Hij doet zijn zon opgaan over bozen en goeden, en regent over rechtvaardigen en onrechtvaardigen.*
- Óf zij is speciaal en bijzonder over Zijn kinderen. Psalm 73:1. *Immers is God Israël goed, degenen, die rein van harte zijn.* Klaagl. 3:25. *De HEERE is goed degenen die Hem verwachten, der ziele, die Hem zoekt.*

Deze goedheid Gods is de grond, waarop een gelovige, ook na zijn struikelingen, telkens vrijmoedigheid neemt wederom tot de Heere te keren. Hos 3:5. *Zij zullen vrezende komen tot de HEERE en tot Zijn goedheid.* Psalm 13:6. *Maar ik vertrouw op uw goedertierenheid.*

Daarom noemen ze de Heere: *de God mijner goedertierenheid,* Psalm 59:10, 17. Hierover verblijden ze zich, deze roemen ze. Psalm 89:2. *Ik zal de goedertierenheden des HEEREN eeuwig zingen.* Psalm 106:1. *Looft de HEERE, want Hij is goed, want zijn goedertierenheid is in der eeuwigheid.*

Liefde

XXXIII. Liefde is een wezenlijke eigenschap Gods, waardoor de Heere Zich vermaakt in 't geen goed is, dat wèl wil en met hetzelfde zich verenigt naar vereiste der natuur van het voorwerp. De liefde Gods, in zichzelf aangemerkt, is de liefhebbende God Zelf, waarom de apostel Johannes zegt, 1 Joh. 4:8. *God is liefde.* Maar aangemerkt, ten opzichte van de voorwerpen, zo is ze:

- óf natuurlijk, op hoedanige wijze God Zichzelf als het hoogste goed bemint. Joh. 5:20. *De Vader heeft de Zoon lief.*
- Of vrijwillig, op hoedanige wijze God Zijn schepselen bemint; en zo is ze:
 - (1) óf de liefde van de toegenegenheid en weldadigheid,
 - (2) óf van de welbehaaglijkheid.

(1) De liefde van de toegenegenheid is óf algemeen, waardoor God al Zijn schepselen als schepselen bemint, wèl wil, onderhoudt en regeert. Psalm 145:9.

Óf speciaal waardoor God Zijn uitverkorenen van eeuwigheid aanmerkt, en stelt tot voorwerpen van Zijn bijzondere liefde en weldadigheid. Ziet hiervan: Joh. 3:16. *Want also lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft.* Eféze 5:25. *Gelijk ook Christus de gemeente liefgehad heeft, en Zichzelf voor haar heeft overgegeven.*

(2) De liefde van de welbehaaglijkheid heeft de uitverkorenen tot een voorwerp, als:

- aangemerkt in Christus, en bekleed met Zijn voldoening en heiligheid, in welk opzicht zij volmaakt zijn. Kol. 2:10 Ziet hiervan: Eféze 1:4-6. *Gelijk Hij ons uitverkoren heeft in Hem. Tot prijs van de heerlijkheid van Zijn genade, door welke Hij ons begunadigd heeft in den Geliefde.*
- En ook als aangemerkt nu gelovende, en het beginsel van de heiligheid in zichzelf hebbende. Ziet hiervan: Joh. 16:27. *De Vader Zelf heeft u lief, omdat gij Mij liefgehad hebt, en hebt geloofd, dat Ik van God ben uitgegaan.*

Deze liefde van de toegenegenheid gaat vóór alle goede daden des mensen; de liefde van de welbehaaglijkheid gaat naast mensen, nu goedheid hebbende of doende.

Genade

XXXIV. Genade kan men aanmerken, of als een volmaaktheid van Gods natuur zonder enige relatie en betrekking op een voorwerp, hoedanig God was en zou zijn, al was er geen schepsel, dat is goedertieren om schepselen zonder enig verdienste weldadigheid te kunnen bewijzen; of men merkt ze aan met betrekking op de schepselen, als zonder verdiensten weldadigheid bewijzende.

De genade Gods betekent óf genade uit genade gevende; óf genade uit genade gegeven.

- *Gratia gratis dans*, de genade uit genade gevende, is de volmaaktheid in God als de fontein, waaruit Gods weldaden voortkomen. Filip. 1:29. *U is uit genade gegeven, in de zaak van Christus, niet alleen in Hem te geloven, maar ook voor Hem te lijden.* Rom. 11:5, 6. *Een overblijfsel naar de verkiezing van de genade. En indien het door genade is, zo is het niet meer uit de werken.* Rom. 3:24. *En worden om niet gerechtvaardigd, uit Zijn genade, door de verlossing, die in Christus Jezus is.*
- *Gratia gratis data*, de genade uit genade gegeven, zijn de ontvangen weldaden zelf, 't zij gewone, die onbekeerlijken gegeven worden, waarop Judas ziet, Judas 1:4. *Die de genade onzes Gods veranderen in ontuchtigheid;* 't zij de zaligmakende, welke meermalen genadegiften genoemd worden Rom. 5:15, 16; Rom. 6:23; Rom. 11:29. Ziet van deze: Rom. 12:2. *Door de genade, die mij gegeven is.* 2 Kor. 3:15. *Opdat gij een tweede genade zou hebben.* 1 Petrus 2:19. *Dat is genade, indien iemand om het geweten voor God moeilijkheid verdraagt, lijdende in onrecht.*

Deze beide, zo de genade uit genade gevende, als de genade uit genade reeds gegeven, worden dikwijls samengevoegd in de wensen, als: Rom. 1:7, *Genade zij u en vrede van God onzen Vader.* 1 Kor. 16:23. *De genade van de Heere Jezus Christus zij met u.*

Barmhartigheid

XXXV. In de mens is barmhartigheid gepaard met smart, weedom en medelijden; maar in God is het zo niet, maar is de barmhartige God Zelf, is een wezenlijke eigenschap, waardoor God genegen is om een ellendig schepsel te hulp te komen; deze heeft wel een ellendige tot een voorwerp, doch de ellende is de oorzaak niet, waaruit Gods barmhartigheid ontstaat, maar vloeit uit de goedheid Gods, welke zich uitende naast een ellendige, barmhartigheid genoemd wordt. God aan Mozes Zich bekendmakende, noemt Zichzelf barmhartig, Ex. 34:6. De Heere Jezus stelt deze tot een voorbeeld van navolging. Lukas 6:36. *Wees dan barmhartig, gelijk ook uw Vader barmhartig is.*

De Gods barmhartigheid is:

- gewoon of
- bijzonder.

De gewone barmhartigheid strekt zich uit over alle werken Gods, en ook over onbekeerden. Psalm 145:9. *Zijn barmhartigheden zijn over al Zijn werken.* De Heere Jezus ontfermde Zich over alle soorten ellendigen. Matth. 14:14; Markus 6:34. De bijzondere barmhartigheid gaat over de uitverkorenen, die daarom *vaten der barmhartigheid* genoemd worden. Rom. 9:23.

- Gelijk deze barmhartigheid uit enkele vrijwilligheid voortkomt, Rom. 9:15. *Ik zal Mij ontfermen, diens Ik Mij ontferm*, zo is ze ook onbegrijpelijk groot, niet alleen in uitgestrektheid van geslacht tot geslacht, Lukas 1:50.
- Maar ook in ingespannenheid of hevigheid van beweging, waarom zij met onderscheiden nadruk wordt voorgesteld als grote barmhartigheid. 1 Petrus 1:3. *Die, naar zijn grote barmhartigheid ons heeft wedergeboren tot een levende hoop.*
- Rijk in barmhartigheid. Efése 2:4. *Maar God, die rijk is in barmhartigheid.*
- Barmhartigheden. 2 Kor. 1:3. *De Vader der barmhartigheden, en de God aller vertroosting.*
- Innerlijke beweging van de barmhartigheid. Lukas 1:78. *Door de innerlijke bewegingen der barmhartigheid onzes Gods, met welke ons bezocht heeft de Opgang uit de hoogte.*

Verdraagzaamheid.

XXXVI. Verdraagzaamheid of Lankmoedigheid. Deze is een wezenlijke eigenschap, waardoor God Zijn toorn niet ten eerste en geheel over de zondaar uitstort, maar het straffen uitstelt, en ondertussen hem nog met weldaden bejegt. Gods natuur is lankmoedig. Ex. 34:6. De Heere is lankmoedig over de zondaren in 't algemeen. Rom. 2:4. *Of veracht gij den rijkdom Zijner goedertierenheid, en verdraagzaamheid, en lankmoedigheid, niet wetende, dat de goedertierenheid Gods u tot bekering leidt.* Rom. 9:22. *Met veel lankmoedigheid verdragen heeft de vaten des toorns.* God is lankmoedig over de uitverkorenen vóór hun bekering. 2 Petrus 3:9. *Maar is lankmoedig over ons, niet willende, dat enige verloren gaan, maar dat zij allen tot bekering komen.* Rom. 3:25. *Door de vergeving der zonden, die tevoren geschied zijn, onder de verdraagzaamheid Gods.*

God is lankmoedig over Zijn kinderen, nu wedergeboren zijnde, hen over hun zonden niet telkens kastijdende, (eigenlijke straffen hebben hier geen plaats) maar hun struikelingen overziende en lang verdragende. Mal 3:17. *En Ik zal ze verschonen, gelijk een man zijn zoon verschoont, die hem dient.* Psalm 103:13. *Gelijk zich een vader ontfermt over de kinderen, ontfermt Zich de HEERE over degenen, die Hem vrezen.*

Hoe men zich naast deze eigenschappen Gods moet gedragen

XXXVII. Zodanig is God, als wij Hem u in 't brede hebben voorgesteld; Gods natuur is heilig, goedig, liefhebbend, genadig, barmhartig en lankmoedig.

U, die overtuigd zijt van uw ellendige staat, en gaarne met God verzoend waart, wordt niet afgeschrikt tot God te komen, als u het maar in waarheid meent, zo 't ernst is, en gij op de rechte weg, welke alleen is door Christus, tot Hem begeert te naderen; komt maar, de Heere is niet onbarmhartig, wreed, onverbiddelijk, maar in tegendeel, zoals Hij Zijn Naam uitroept. Ex. 34:6. *HEERE, HEERE, God, barmhartig en genadig, lankmoedig en groot van weldadigheid en waarheid!* Hij loopt, als de vader van de verlorenen zoon, tegemoet allen, die van verre zich naar Hem toewenden. Hij roept u, Hij komt u zelf voor, Hij belooft niemand uit te werpen, die tot Hem komt. Blijft dan uit vreeze niet staan, maar neemt vrijmoedigheid, en komt tot de Heere en Zijn goedheid.

En gelovigen, wat doet u de Heere ongelijk, als u Hem wreed, onbarmhartig, onverbiddelijk, altijd toornende aanziet, wanneer Hij u ten eerste uit uw dreigende en drukkende wederwaardigheden niet redt, u uw begeerten niet geeft, en op uw gebeden niet antwoordt. U onteert God met zulke gedachten, u denkt onbetamelijke dingen van God. Vernedert u over zulke zondige en Godonterende bevattingen, houdt daarvan op en schrikt ervoor. En wat al schade doet gij uzelf? U wordt verhinderd in het geloof te bidden, ge berooft u van het stil vertrouwen op God, ge belet uw liefde tot God, en doet uzelf leven in vervreemding van God, in duisterheid, onrust en zondigheid. Ach toch, handelt zo niet meer, gewent u om altijd God zo aan te merken, als wij Hem u uit zijn Woord hebben beschreven, erkent Hem zodanig, verheerlijkt Hem in die volmaaktheden.

Hebt u gezondigd, leeft u in tegenheden, gelooft vast en stelt het u levendig voor, dat Gods natuur zodanig is; vernedert u dan telkens voor Hem als een kindeke, neemt vrijmoedigheid om tot God als zulken God te komen en gelooft, dat Hij niet alleen zodanig is in Zijn natuur, maar dat Hij zodanig naast u is, verblijdt u daarover, en vertrouwt én uzelf én uw zaken Hem onbevreesd toe, en u zult bevinden, dat het u tot troost, tot vrolijkheid, tot vertrouwelijke omgang met Hem, tot sterkte in het geloof en tot groei in alle heiligmaking zal zijn; dan zal de heiligheid van God u niet afschrikken, maar een kinderlijk ontzag in u verwekken, en u zult lust krijgen om heilig te zijn, omdat Hij heilig is.

Rechtvaardigheid

XXXVIII. Deze kan men aanmerken óf in zichzelf, als de rechtheid, volmaaktheid en heiligheid van de natuur Gods; óf ten opzichte van de uitwerking naast de schepselen; dan is de rechtvaardigheid een ieder het zijn te geven met te straffen of te belonen.

De rechtvaardigheid is, óf verwisselende, óf vergeldende.

- Onder de mensen heeft de verwisselende rechtvaardigheid plaats, welke is een vergelding van prijs voor 't geen men ontvangt volgens overeenkomst; doch in God heeft deze geen plaats, omdat geen van onze werken hoe volmaakt zij ook zijn, uit hun natuur iets bij God verdienen, omdat gene volmaakt zijn, omdat daar geen evenredigheid is tussen werk en loon, God altijd vrij en niemands schuldenaar is, en de mens van het zijne God niet kan toebrengen, maar al wat goeds hij doet, van God ontvangt, en hij uit zijn natuur het verschuldigd is te doen, en gedaan hebbende, uit kracht van die niets heeft te eisen. Lukas 17:10. *Wanneer gij zult gedaan hebben al 't geen bevolen is, zo zegt: Wij zijn onnutte dienstknechten, want wij hebben maar gedaan, hetgeen wij schuldig waren te doen.*

- De vergeldende rechtvaardigheid komt Gode toe, zo in het belonen als in het straffen. Al wat God doet is rechtvaardig. Deut. 32:4. *Hij is een Rotssteen, Wiens werk volkomen is; want al Zijn wegen zijn gericht; God is waarheid, en is geen onrecht, rechtvaardig en recht is Hij.* ' t Is rechtvaardigheid, als God doet naar Zijn beloften of bedreigingen. Psalm 51:6. *Opdat Gij rechtvaardig zijt in Uw spreken, en rein zijt in Uw richten.* ' t Is rechtvaardigheid, als God iemand redt en zalig maakt. Rom. 3:21, 22. *Maar nu is de rechtvaardigheid Gods geopenbaard geworden zonder de wet, hebbende getuigenis van de wet en de profeten; namelijk de rechtvaardigheid Gods door het geloof van Jezus Christus.* ' t Is rechtvaardigheid, als God zondaren verdoemt. Rom. 2:5, 6. *In de dag des toorns en van het rechtvaardig oordeel Gods, die een ieder vergelden zal naar Zijn werken.* Psalm 119:137. *HEERE! Gij zijt rechtvaardig, en elk een uwer oordelen is recht.* Het oefenen van straf wordt gewoonlijk genoemd de wrekende gerechtigheid. De wrekende gerechtigheid is Gode natuurlijk eigen.

XXXIX. Over de wrekende gerechtigheid is de vraag: *Of God de zonden straft, omdat het Hem zo behaagt, en dat Hij het laten kon, als Hij het wilde; dan of het straffen van de zonden vloeit uit de rechtvaardige natuur Gods, zodat Hij niet kan de zonden niet straffen, dat is zonden ongestraft laten?*

De vraag is niet, of God recht en macht heeft om te mogen straffen? Of de zonden straffen verdienen, dat is de mens van nature bekend. De heidenen weten, dat degenen, die zulke dingen doen, des doods waardig zijn, Rom. 1:32.

Ook is de vraag niet, of God door nooddwang de zonden straft, of de wrekende gerechtigheid Gode zo natuurlijk is, dat die op elke zonde terstond werkzaam is in 't straffen, gelijk het vuur altijd brandt; want God doet alles vrijwillig, ook dat God op 't hoogste natuurlijk is; verstaande door vrijwilligheid niet een eveneensheid of onverschilligheid, om te straffen of niet te straffen, maar een vanzelfsheid, waardoor God uit zijn volmaakte, heilige en rechtvaardige natuur, als de alleen wijze God, geneigd is de zonde te straffen, en op zijn tijd en wijze straft?

Maar de vraag is, *of de rechtvaardigheid, of het straffen een werk van rechtvaardigheid is, zodat het straffen niet nagelaten kan worden, dat God de zonde zonder die te straffen niet kan kwijtschelden, omdat dat onrechtvaardigheid en tegen zijn heilige en rechtvaardige natuur strijdig is?*

Wij antwoorden ja, 't blijkt:

- Gen. 18:25. *Zou de Rechter der ganse aarde geen recht doen?*
- Psalm 7:12. *God is een rechtvaardige Rechter.*
- Psalm 5:6, 7. *God haat alle werkers van de ongerechtigheid. Van de man des bloeds en bedrogs heeft de HEERE een gruwel.*
- Na 1:2, 3. *Een wreker is de HEERE, een wreker is de HEERE, en zeer grimmig; een wreker is de HEERE aan zijn wederpartijders, en Hij behoudt de toorn Zijnen vijanden. Hij houdt de schuldige geenszins onschuldig.*

Deze zaak zal in 't brede verhandeld worden in hoofdstuk XVII, *Van de noodzakelijkheid van de voldoening.*

Tot schrik van de goddelozen

XL. Schrik gij, zondaar! wie u bent, want God is rechtvaardig. Beeld u niet in, dat gij God tevreden zult stellen met bidden: *wees mij zondaar genadig;* met uw best te doen om 't kwaad te laten en het goed te doen. Die inbeelding is de brede weg naar het eeuwig verderf, waardoor miljoenen mensen onder de bediening van het evangelie verloren gaan. Kon u van die dwaze inbeelding afgetrokken worden, zo was er nog hoop van behoud; maar zolang ge u daarmee

vergenoegt, is uw staat hopeloos. Hoor toch, er is geen genade en zaligheid te hopen zonder voldoening aan de rechtvaardigheid Gods, door het dragen van de straf.

U hebt gehoord dat God genadig is, en 't is waarheid; maar u verdraait de genade Gods, u verstaat door de genade een kwijschelding van zonde en straffen zonder voldoening, maar dat is de genade niet. God is in Zichzelf niet tegenstrijdig. De rechtvaardigheid Gods eist noodzakelijk straf over de zondaar, die kan in het minste niet gekrenkt worden. God kan Zichzelf niet verloochenen. De genade doet de rechtvaardigheid niet te niet; genade strijdt niet tegen de rechtvaardigheid, maar bevestigt ze; want dat is de genade Gods, die alleszins in het Woord zo grotelijks verheven wordt, dat God zonder iets, dat in de mens is, ja, tegen zijn verdiensten, Zijn Zoon tot een Borg geeft, die de zonden van de uitverkorenen van hen af en op Zijn rekening overneemt, en door het dragen van de straf, die hun zonden verdiend hadden, aan de rechtvaardigheid Gods in hun plaats voldoet.

Dat is genade, dat God Jezus als de Borg door het Evangelie aanbiedt; dat is genade, dat God iemand het geloof geeft om Jezus aan te nemen en zijn ziel Jezus toe te vertrouwen; dat is genade, als God iemand bekeert en het geestelijke leven geeft; dat is genade, als God iemand zijn gunst laat gevoelen; dat is genade, als God iemand heiligt, en door de weg van heiligheid geleidt tot de zaligheid. Ziet hoeveel verschilt de genade Gods van de genade, die gij u inbeeldt. Leg uw verkeerde bevatting af, wijk af van de weg, om door bidden en bekeren het goed te maken.

U zult misschien zeggen: *dan was al mijn hoop weg, en ik zou wanhopig worden.*

Ik antwoord: Wat kan het u baten, door een valse hoop u een weinig te vleien, en daarmee eeuwig verloren te gaan? Word vrij hopeloos en wanhopig bij uzelf, geloof en erken de rechtvaardigheid Gods, die de zonden niet kan vergeven zonder voldoening, door het dragen van de straf; blijf vrij staan in het gezicht van uw zonden, en van de rechtvaardigheid Gods, en van uw onmacht om die te voldoen; schrik vrij, beef vrij, doch blijf en eindig er niet in, maar laat deze schrik des Heeren u, bewegen tot het geloof. Zoek de behoudenis door 't voldoen aan de rechtvaardigheid Gods, en loop daarom tot de Heere Jezus als Borg, neemt die aan tot rechtvaardigmaking en heiligmaking; dat is de enige weg om behouden te worden.

Tot troost voor de Godzaligen

En u, gelovigen! die deze weg kent, die door deze tot God gaat, ziet de rechtvaardigheid Gods hoe langer hoe dieper in, totdat gij in haar zuiverheid, heerlijkheid en beminnelijkheid ziet. Verheerlijkt God over Zijn rechtvaardigheid; verblijdt er u in, dat God rechtvaardig is; hebt de rechtvaardigheid alzo lief, als de goedheid en barmhartigheid, te meer, omdat ze voor u voldaan is; dankt God, dat de Heere u en al Zijn uitverkorenen door zo'n heilige weg tot de zaligheid leidt; ziet de rechtvaardigheid aan niet als tegen u, maar voor u, om u zaligheid te geven, en om uw vijanden naar hun verdiensten te straffen.

Macht

XLI. De mededeelbare eigenschappen Gods hebben wij boven tot drie hoofden gebracht, namelijk, tot het verstand, tot de wil en tot de macht; van de twee eersten hebben wij gesproken, nu zullen wij spreken van de macht. 't Woord in onze taal is dubbelzinnig, het betekent heerschappij, oppermacht, gezag, en het betekent ook kracht, en als het Gode toegeschreven wordt, Zijn almachtigheid.

Macht in de eerste betekenis wordt in 't Grieks genoemd *exousia*, in 't Latijn *potestas*, het betekent recht over iemand, gezag, opperste gebied. Deze kan men aanmerken, óf als een wezenlijke eigenschap, óf ten opzichte van de bedeling van de genade. God is Heer en Eigenaar van al Zijn schepselen, en heeft over allen een volstreekte macht en gebied, zonder enige bepaling, omdat Hij God is, en omdat het schepsel van Hem afhangt in zijn aanzijn en in zijn werkingen.

Deze macht is niemands oordeel onderworpen, niemand mag Hem reden afeisen, of zeggen: *Waarom doet Gij zo? Is dat al recht? Of wij de reden verstaan kunnen, waarom God dus of zo handelt, en of wij de reden niet begrijpen kunnen; het moet ons genoeg zijn, dat God soeverein is, dat hebben wij maar te omhelzen. Ziet hiervan: Job 9:12. Wie zal tot Hem zeggen: wat doet Gij? Job 33:13. Hij antwoordt niet van al Zijn daden. Nebukadnézar drukt dit krachtig uit: Dan. 4:35. Hij doet naar Zijn wil met het heir des hemels en de inwoners der aarde, en er is niemand, die zijn hand afslaan, of tot Hem zeggen kan: Wat doet Gij? Matth. 20:15. Of is het Mij niet geoorloofd te doen met het mijne wat Ik wil? Rom. 9:20, 21. Maar toch, o mens! wie zijt gij, die tegen God antwoordt? Zal ook het maaksel tot degene, die 't gemaakt heeft, zeggen: Waarom hebt Gij mij alzo gemaakt? Of heeft de pottenbakker geen macht over het leem, om uit dezelfde klomp te maken, het ene vat ter ere en het ander ter onere?*

De economische of bedelende macht heeft de Vader aan de Middelaar Jezus Christus overgegeven, en heeft niet alleen de kerk en alle uitverkorenen Hem gegeven om ze tot zaligheid te brengen, maar heeft ook alle schepselen in zijn hand gesteld, om ze te gebruiken tot zaligheid van de uitverkorenen, doch, niet met uitsluiting van Hem, zodat de Vader Zijn macht door de overgift zou missen, want de Vader voert alles uit door de Zoon. Zie van deze macht: Matth. 28:18. *Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde.*

Of kracht, almachtigheid.

XLII. De macht Gods in de tweede betekenis, in 't Grieks *dunamis*, in 't Latijn *potentia*, betekent de kracht, *de sterkte Gods*, waardoor God alles uitvoeren en doen kan, dat niet strijdt tegen zijn natuur en waarheid, dat schepsel zijn kan, en dat Hij doen wil. God kan wel meer doen dan Hij doet en dan Hij doen wil. Hij kan uit stenen van Abraham kinderen verwekken; Matth. 3:9; dat is, mensen maken, gelijk in de beginne uit een klomp aarde, en die mensen tot het geloof en leven Abrahams brengen. God kon nog wel duizend en duizend werelden scheppen; met één woord, Gods macht is onbepaald. Men kan veel dingen zich verbeelden, die tegen de natuur Gods en tegen zijn waarheid zouden zijn; men kan ook wel vragen voorstellen over verbeelde dingen, die geen schepselen kunnen zijn; dit te brengen tot de almachtigheid Gods en daarover te vragen, kan God dat en dat wel doen? - dat zijn gedachten, die zonder eerbied en vreze Gods geschieden. Al wat tegen de natuur, tegen de waarheid Gods en tegen de natuur van een schepsel te zijn, strijdt, daarin is geen macht te zoeken, dat moet verre van de almachtige en heilige God geweerd zijn. Job 34:10. *Verre zij God van goddeloosheid, en de Almachtige van onrecht.* God kan Zichzelf niet verloochenen. 2 Tim. 2:13. *God kan niet liegen en bedriegen.* Titus 1:2. 't Is onmogelijk, dat God liegen zou, Hebr. 6:18. Al was in God van eeuwigheid een almacht om een wereld te scheppen, zo kon toch de wereld van eeuwigheid niet zijn. Ja en neen is in alle opzichten tegen elkaar gesteld, en kunnen niet te gelijk waar zijn. Een en hetzelfde bepaalde lichaam, dezelfde mens kan op veel en verre van elkaar gescheiden plaatsen niet te gelijk tegenwoordig zijn; deze en duizenderlei dingen behoren niet tot de almachtigheid; maar de almacht van God kan uitwerken, al wat Hij wil, en meer dan Hij wil. en al wat Hij kan willen, zijn hand is nooit verkort. Daarom wordt Hij genoemd de Almachtige.

Gen. 17:1. *Ik ben God de Almachtige.* Job 29:5. *Toen de Almachtige nog met mij was.* 2 Kor. 6:18. *Zegt de Heere de Almachtige.*

De Heere heeft noch voorwerpen, noch middelen, noch iets, dat de schepselen tot werken behoeven, nodig.

- Rom. 4:17. *Hij roept de dingen, die niet zijn, alsof ze waren.*
- Psalm 33:9. *Hij spreekt, en het is er, Hij gebiedt en het staat er.*
- Jer. 32:17. *Geen ding is bij U te wonderlijk.*
- Lukas 1:37. *Geen ding zal bij God onmogelijk zijn.*

Al wat Hij wil, voert Hij onweerstandelijk uit. Psalm 115:3. *Onze God is toch in de hemel, Hij doet al wat Hem behaagt.* Jes. 14:27. *Zijn hand is uitgestrekt, wie zal ze dan keren?*

Tot schrik der goddelozen

XLIII. Schrikt dan, goddelozen! want zo'n almachtig God is tegen u; gij kunt het tegen Hem niet uithouden; er is geen schuilplaats, er is geen toevlucht, er is bij niemand hulp, om u voor Hem te beschermen, en om u uit zijn hand te redden. *Vreselijk is het te vallen in de handen des levenden Gods,* Hebr. 10:31. *Daarom huilt gij, want de dag des Heeren is nabij; hij komt als een verwoesting van de Almachtige,* Jes. 13:6.

En troost der Godzaligen

En u, kinderen van God? versterkt uw harten met deze Almachtigheid. Is God voor u, wie zal dan tegen u zijn? Hebt gij iets nodig naar het lichaam, al ziet gij er geen raad toe, al zijn er geen middelen, God weet wel raad, God heeft geen middelen nodig, en als Hij ze gebruiken wil, Hij maakt ze en stelt ze u ter hand. Kleine middelen zijn Hem genoeg, want Hij is de Almachtige, Hij brengt het licht uit de duisternis voort, opdat zijn hand te klaarder gezien worde. Zegt dan met Abraham in uw verlegenheden: *De Heere zal het voorzien.* Hebt gij naar de ziel licht, troost, een ander hart, kracht tegen de zonde nodig, al ziet gij er geen raad toe, Hij kan met één woord u geven de begeerte van uw ziel. Stelt u maar in alles de almachtigheid Gods levendig voor, en 't zal u sterkte in alles geven, 't zal u buiten bekommring, buiten vrees en schrik bij Hem doen schuilen. *Die in de schuilplaats des Allerhoogsten is gezeten, die zal vernachten in de schaduw des Almachtigen.* Psalm 91:1.

Met God als zodanig mag en moet men wandelen.

XLIV. Dus hebben wij u God, Zijn Wezen en volmaaktheden voorgesteld. Zo'n God is onze God. Deze is het voorwerp van onze godsdienst. Daarom is het de plicht van alle godsdienstigen; God als zodanig zich gedurig voor te stellen, in de beschouwing van Hem te leven en voor Zijn aangezicht te wandelen. Want:

1. Dit is het, dat de Heere van de Zijnen eist. Gen. 17:1. *Ik ben God de Almachtige, wandel voor Mijn aangezicht en zijt oprecht.* Spr. 3:6. *Ken Hem in al uw wegen, en Hij zal uw paden recht maken.* Micha 6:8. *Hij heeft u bekend gemaakt, o mens! wat goed is; en wat eist de HEERE van u, dan ... ootmoedig te wandelen met uw God.* Job 22:21. *Gewen u toch aan Hem, en heb vrede.*
2. Dit is de gedurige praktijk geweest van de heiligen, die ons voorgesteld zijn tot navolging, als Henoeh en Noach, Gen. 5:24. *Henoeh dan wandelde met God.* Gen. 6:9. *Noach wandelde met God.* En Mozes, Hebr. 11:27. *Hij hield zich vast, als ziende de Onzienlijke.* David. Psalm 16:8. *Ik stel de Heere gedurig voor mij.* Psalm 139:18. *Word ik wakker, zo ben ik nog bij U.* En Asaf. Psalm 73:23, 28. *Ik zal dan gedurig bij U zijn. Maar mij aangaande, het is mij goed nabij God te wezen.*

3. Als God zijn volk wat groots belooft, zo belooft Hij hun, dat ze met Hem en Hij met hen zal wandelen. Psalm 89:16. *O HEERE! zij zullen in het licht Uws aanschijns wandelen.* Joh. 14:23. *Wij zullen tot hem komen, en zullen woningen bij hem maken.* 2 Kor. 6:16. *Ik zal in hen wonen, en Ik zal onder hen wandelen; en ik zal hun God zijn, en zij zullen Mij een volk zijn.*

Waarin het wandelen met God bestaat

XLV. Dit wandelen met God geschiedt:

- (a) met een heilige afzondering en aftrekking van zijn hart van al het zichtbare. 2 Kor. 4:18. *Omdat wij niet aanmerken de dingen, die men ziet.* 2 Kor. 6:17. *Daarom gaat uit het midden van hen en scheidt u af.*
- (b) Met een stille toekeer tot God, zich opmaken om zich van dat wonderbare licht te laten bestralen. Psalm 5:4. *Des morgens zal ik mij tot U schikken en wacht houden.* Psalm 62:2. *Immers is mijn ziel stil tot God.*
- (c) Al starende op de volmaaktheden Gods, om al dieper en dieper die in te zien, en haar kracht in het hart te gevoelen. Micha 7:7. *Ik zal uitzien naar den HEERE.* Psalm 34:6. *Zij hebben op Hem gezien.* Mozes hield zich vast als ziende de Onzienlijke, Hebr. 11:17.
- (d) Gemeenzaam in alle ootmoedigheid met God om te gaan en te verkeren; dan stilzwijgende en zich maar vertonende, dan aanbeddende en eerbiedig voor Hem neerbuigende, dan samen sprekende, dan biddende, dan ootmoedig onderwerpende, dan vertrouwend, dan zich verblijdende en in de Heere zich vermakende, dan zich tot des Heeren dienst gewillig aanbiedende om Hem welbehaglijk te leven. Dit is het verheven leven, dit is het wandelen met God. Dit is de verborgen weg, waarin niet dan heiligheid en vermaak is.

Wat zoetigheid en zaligheid daarin opgesloten is.

XLVI. Om u op zo'n leven te doen verheugen, en met grote lust het werk te beginnen en daarin te volharden, zo weet, dat uit dat wandelen met God vloeit de diepe vernedering van zichzelf, die gestalte, die zo aangenaam is voor God en beminnelijk voor u; die vaste en overvloedige vertroosting, en de ware blijdschap en vrede, die alle verstand te boven gaat, en de zuivere heiligmaking.

- Want als de ziel wordt toegelaten tot de beschouwing van God als haar God in Jezus Christus, dan wordt de ziel gewaar de rechtvaardigheid Gods. Zij verheft en bemint die niet minder dan de goedheid en liefde. Zij ziet daarin enkel licht, enkel zuiverheid, enkel heerlijkheid; zij verheugt zich daarin te meer, omdat die nu door de verdiensten van Christus niet tegen haar tot verderf, maar voor haar tot haar hulp, tot haar zaligheid en tot verderf van de goddelozen is.
- De ziel ziet Gods goedheid en algenoegzaamheid en smakende de kracht van die, wordt ze daarmee zo verzadigd, dat alle goedheid van de schepselen verdwijnt, zodat zij daarmee niet op heeft en trek daartoe vindt; zij kan het alles missen, en kan met Asaf zeggen: *Wien heb ik nevens U in den hemel? nevens U lust mij ook niets op de aarde; de Heere is de Rotssteen mijns harten en mijn Deel in eeuwigheid.*
- Zij wordt bestraald van de liefde Gods en ontbrandt in wederliefde, zij doolt in de liefde, zij zwijgt in de liefde, zij verwondert zich, en vindt er zoveel in, dat alle schepselliefde haar kracht verliest; zij ziet in de schepselen geen beminnelijkheid, dan alleen voor zoveel er iets van God in is; daarom begeert zij niemands liefde, en zij wordt gemakkelijk los van alles, wat beminnelijk schijnt op aarde.
- Zij ziet de heiligheid Gods, en niet kunnende haar glans verdragen, bedekt ze haar aangezicht en roept met de engelen uit: *Heilig, heilig, heilig is de Heere der heirscharen!* Zij

verlieft daardoor op de heiligheid, en wil heilig zijn gelijk Hij, die haar geroepen heeft, heilig is.

- Zij ziet de heilige wil van God als soeverein, die verheft ze, die bemint ze, die keurt ze goed, en zij is blij, dat die wil in alles geschiedt, zo over alle schepselen alsook over haar; daar stelt ze zich onder, die maakt haar alles goed en zoet, zij verliest haar eigen wil, die versmelt in de wil Gods; des Heeren wil is haar wil in lijden niet alleen, maar ook in doen, en zij is vaardig om alles te doen als des Heeren wil en welbehagen.
- Zij beschouwende de hoogheid en heerlijkheid Gods, zo verliest alle schepsel zijn hoogheid en heerlijkheid, die is haar enkel laagheid, nietigheid, verachtelijkheid. Zij begeert zelf geen hoogheid en heerlijkheid in de wereld, en zij vreest eens anders hoogheid niet, dat ze daarom iets doen of laten zou, dat tegen de wil van haar God is; zij rekent de hogen en de heerlijken te dien opzichte alzo weinig als de allerlaagsten en verachtsten, hoewel zij geheel zeer onderworpen is onder allen, die God over haar gesteld heeft, omdat het de wil Gods is; maar zij bukt zich in alle ootmoed neer voor de hoge God, en geeft Hem eer en heerlijkheid, en haar hart is bereid, haar tong is vaardig om uit te spreken de eer van de heerlijkheid van Zijn majesteit.
- Zij ziende de almachtigheid van God in zichzelf, en werkende in alle schepselen, zo verdwijnt alle kracht van de schepselen, die zich voor of tegen haar opdoet; op de ene steunt ze niet, de andere vreest zij niet; maar in de schuilplaats des Allerhoogsten gezeten zijnde, vernacht ze in de schaduw van de Almachtige; daar juicht ze over alle vijanden, daar is ze veilig zonder vrees: daar vertrouwt ze.
- Zij beschouwende de veelvuldige en onnaspeurlijke wijsheid Gods, zich openbarende in al Zijn werken, zo van de natuur als van de genade, zo verliest zij haar eigen wijsheid, en acht ze maar dwaasheid, en van alle vijanden en vrienden wijsheid heeft ook alle achting verloren; zij is stil en weltevreden in de alleen wijze regering Gods, zo van de gehele wereld, van de kerk, van haar land, waarin ze woont, en in vrede en in oorlog, als van haar en van de haren; zij vertrouwt alles der wijsheid Gods toe, die tijd en wijze weet, al kan zij het van voren niet in- en doorzien.
- Zij ziende de onfeilbare waarheid en getrouwheid Gods, zo steunt ze op geen mensenbeloften; die maken haar niet vrolijk, en der mensen bedreigingen verschrikken haar niet; want zij kent der mensen veranderlijkheid, maar de Heere kent ze als de God van de waarheid, en die trouwe houdt tot in van de eeuwigheid; zij kent de beloften, zij gelooft ze, zij is ten opzichte van de zekerheid daarmee zo wel tevreden, alsof ze al vervuld waren, zij rust in deze, zij hoopt daarop met blijdschap.

En wat kracht tot heiligheid daarin is.

XLVII. Ziedaar, is dat niet een vrolijk leven, een hemel op aarde, zulk een God tot zijn God, en ten nutte en tot zaligheid te hebben? Kan wel droefheid in zo'n ziel zijn? Heeft ze niet terstond alle gronden van vertroosting bij de hand, die God heeft tot de God van de blijdschap van haar verheuging? Brengt zo'n wandel met God de ziel niet in de allerdiepste ootmoedigheid, kleinheid en vernedering? Dit baart in de ziel een bedachtzame en standvastige gestalte; een stille onderwerping in alles met ootmoed, een onbevreesde dapperheid en moed in het uitvoeren van zijn plicht, ook dan, als de Heere tot wat groots roept; een vergenoegen in het werk, dat men voor de Heere gedaan heeft, latende de uitslag in gelatenheid aan Zijn bestuur. Hieruit vloeit de zuivere heiligheid. 2 Kor. 3:18 *Wij allen, met ongedekt aangezicht de heerlijkheid des Heeren als in een spiegel aanschouwende, worden naar hetzelfde beeld in gedaante veranderd, van heerlijkheid tot heerlijkheid, als van des Heeren Geest.*

Alle deugdzaamheid, die uit zulke vertegenwoordiging en beschouwing van God in Christus niet voorkomt, is niet veel te achten, want zij mist de ware vorm; maar dit gezicht van God verheft de ziel boven het gewoel van alle schepselen, verenigt de ziel met God en Zijn wil, die leert haar haar plicht en de wijze hoe te verrichten. Hier zijn de allerkrachtigste en zuivere beweegredenen om haar tot het werk aan te zetten, hier vindt de ziel alle zoetheit en vrede, ja dit brengt de hemel in de ziel en de ziel in de hemel. Hier worden de zondige begeerlijkheden belet op te komen, of opwellende, worden ze bedwongen. Hier is vreze Gods, liefde tot God, onderwerping onder God, gehoorzaamheid aan God, en dus wordt de ziel blinkende gelijk Mozes' aangezicht, toen hij met God op de berg veertig dagen omgegaan had. *Welgelukzalig is hij, die Gij verkiest en doet naderen, dat hij wone in Uw voorhoven; wij zullen verzadigd worden met het goed van uw huis, met het heilige van uw paleis*, Psalm 65:5. O zalige eeuwigheid! in welke men altijd bij de Heere zal zijn, en zien aangezicht tot aangezicht, en kennen gelijk ook wij gekend zijn. 1 Kor. 13:12.

Hoe men zich gedragen moet in de beschouwing van God.

XLVIII. Om ons in de beschouwing van God wel te gedragen, en daardoor toe te nemen in de kennis en liefde Gods, zijn deze navolgende zaken te betrachten.

1. Stelt u levendig voor en houdt u in die gestalte, dat gij maar een klein schepseltje zijt; dat het begrip uwer ziel geheel klein is; dat een zaak u snel te hoog is om ze te verstaan, en omdat wij daarenboven door de zonde verduisterd zijn in het verstand, zo zijn wij zeer onbekwaam, om iets te bevatten van God, die een Geest en oneindig is. Kan een klein flesje de gehele zee in zich bevatten? Wat zal dan het eindige de Oneindige? Kan iemand de zon recht aanzien zonder verduisterd te worden? Hoe zal dan iemand God aanschouwen, die een oneindig licht is, die een ontoegankelijk licht bewoond, die Zichzelf met het licht als met een kleed bedekt? Elk zie zichzelf dan aan als een groot onvernuftig beest te deze opzichte, en dat hij geen mensenverstand heeft, nu hij door de zonde zo verduisterd is. Waarlijk, te zien, dat God onbegrijpelijk is, dat toe te stemmen, zich daarin te verliezen, in heilige verwondering stil te staan, te geloven, dat de Heere oneindig het bereik van ons verstand te boven gaat, blij te zijn, dat God aan de mens toont, dat Hij is, en nog iets van Zich openbaart, met dat geopenbaarde tevreden te zijn, dat is de kennis van God, en de beste gestalte om in de kennis toe te nemen.
2. Houdt u meer stil in de beschouwing van God, laat u meer van het Goddelijk licht bestralen, volgt dat licht stilletjes met de gedachten op, en laat het zelf meer werken, dan dat de ziel zich zou inspannen met redenen, het een uit het ander trekkende, en dat de ziel also boven de bestraling zou opklimmen; want de werkelijkheid en de inspanning zal de gedachten meer lichamenlijk dan Goddelijk maken, en zal de ziel in duisterheid brengen.
3. Hierbij is nodig, dat de ziel maar eenvoudig goedkeurt wat God van Zich aan de ziel openbaart, en dat zij zich wachte voor het malen om het hoe; op de wijze van bestaan, hoe God eeuwig, hoe God oneindig, hoe God alwetend, almachtig en alles werkende is; zo zij zich daarin begeeft, zij zal noodzakelijk donker worden, en allerlei verzoeken zullen daaruit ontstaan; want het verstand overlegt dingen, die boven zijn bereik zijn; daarom verwerpt snellijk de genegenheden om op het hoe of de wijze te peinzen; en te gelijk ook de eerste opritsingen van de verzoeken; ontvlucht ze met schielijk weg te zinken in uw kleinheid en duisterheid, en begint dan wederom in alle ootmoed van anderen op.
4. Zal de ziel betamelijk aan God denken, dat ze dan in een Godzalige gestalte zij, en ontledigd van zondige begeerlijkheden en aardsgezindheid; *want de verborgenheid des Heeren is voor degenen die Hem vrezen*. Psalm 25:4. Matth. 5:8. *Zalig zijn de reinen van hart, want zij zullen God*

zien. Joh. 14:21, 23. *Die Mij liefheeft, zal van mijn Vader geliefd worden; en Ik zal hem liefhebben, en Ik zal Mijzelf aan hem openbaren. En wij zullen tot hem komen, en zullen woning bij hem maken.*

5. Hier moet het historisch geloof zeer werkzaam zijn. Men komt tot het Woord; daar leest men wat God van Zichzelf zegt, dat neemt men als de waarheid aan zonder daartegen te spreken, men stelt vast en zegt, zodanig is God; men blijft in het Woord van God met zijn gedachten, en pijnigt zich niet om daarboven op te klimmen, maar eenvoudig te volgen, zo de Heere hoger belijft op te leiden.
6. 't Is nodig, dat men God door het geloof aanmerkt als zijn God in Christus. De verlichting van de kennis van de heerlijkheid Gods is in 't aangezicht van Jezus Christus. 2 Kor. 4:6. God is buiten Christus verschrikkelijk, en kan niet beschouwd worden anders dan een verterend Vuur; maar in Christus heeft men vrijmoedigheid, en God openbaart Zich aan de zodanigen, die door die weg tot Hem naderen; dan kan men het licht van Gods aangezicht beter verdragen, zich daarin verblijden en God verheerlijken. Maar men heeft zich te wachten voor te vrij en te oneerbiedig te worden, als men God als Vader in Christus aanmerkt, en de volmaaktheden, die zich in de weg van het Genadeverbond opdoen, beschouwt. Ootmoedig eerbiedig te zijn, van ontzag te beven voor des Heeren majesteit, is een rechte beschouwende gestalte.